

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Skupinové vyučování v odborných předmětech na SOŠ ekonomické.

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor: 7504R100 – Učitelství odborných předmětů
Autor práce: **Bc. Veronika Patříčná**
Vedoucí práce: PhDr. Jitka Novotová, Ph.D.

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Veronika Patřičná
Osobní číslo: P16000734
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství odborných předmětů
Název tématu: Skupinové vyučování v odborných předmětech na SOŠ ekonomické.
Zadávací katedra: Katedra pedagogiky a psychologie

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl:

Popsat význam a možnosti realizace skupinového vyučování na střední ekonomické škole v odborných ekonomicky zaměřených předmětech. Vytvořit soubor námětů s ukázkami možností realizace skupinové výuky u studentů na střední odborné škole ekonomické.

Metody:

Analýza vzdělávacích dokumentů a vytvoření sborníku námětů.

Postup:

1. prostudování odborných zdrojů, analýza dokumentů
2. zpracování teoretické části práce
3. vytvoření souboru námětů

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

ČAPEK, R. Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod. Praha: Grada, 2015. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3450-7.

KASÍKOVÁ, H. Kooperativní učení, kooperativní škola. Rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2016, 157 s. ISBN 978-80-262-0983-6.

KREJČOVÁ, E., VOLFOVÁ, M. Kultivace kompetencí a skupinové vyučování. Moderní vyučování. 2006, č. 1, s. 21-22.

SITNÁ, D. Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách. Vyd. 2. Praha: Portál, 2013, 150 s. ISBN 978-80-262-0404-6.

STARÝ, K., LAUFKOVÁ, V. Formativní hodnocení ve výuce. Praha: Portál, 2016, 174 s. ISBN 978-80-262-1001-6.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Jitka Novotová, Ph.D.

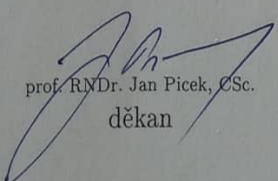
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání bakalářské práce:

11. dubna 2018

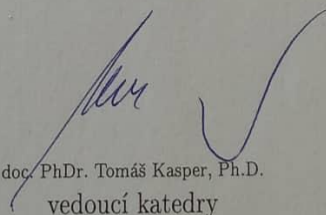
Termín odevzdání bakalářské práce:

24. května 2019

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2018

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že texty tištěné verze práce a elektronické verze práce vložené do IS STAG se shodují.

15. 4. 2019

Bc. Veronika Patříčná

Poděkování

Ráda bych zde poděkovala paní PhDr. Jitce Novotové, Ph. D. za odborné vedení, trpělivost, cenné rady a ochotu při zpracování této bakalářské práce. Poděkování také patří studentům a vyučujícím ze SŠHL Frýdlant, kteří byli ochotni vyzkoušet přípravy, které se v této práci vyskytují. Velké poděkování také patří mé rodině a přátelům, kteří mi byli velkou oporou po celou dobu mého studia.

Anotace

Tématem této bakalářské práce je skupinové vyučování na středních ekonomických školách v odborných předmětech. V této práci jsou objasněny pojmy jako skupinové vyučování, kooperativní vyučování, charakteristika těchto forem, výhody a nevýhody vyučování ve skupinách, ale také historie a počátky této organizační formy vyučování. Velký prostor je věnován praktickým aspektům skupinového vyučování, jako je vytvoření skupin, ideální počet žáků ve skupině, prostor, ve kterém by výuka měla probíhat. Vysvětlena je zde i důležitost zpětné vazby a celkové reflexe skupinové práce, jak ze strany učitele, tak i z pohledu žáků. Doménou této práce je pět praktických příprav, ve kterých je využita skupinová práce, konkrétně v předmětech účetnictví a ekonomika. V každé z nich je využita jiná vyučovací metoda.

Klíčová slova

Skupinové vyučování, kooperativní vyučování, výuka na střední odborné škole, organizační formy výuky

Annotation

The topic of this bachelor thesis is group teaching in vocational subjects at secondary economic schools. Terms such as group teaching, cooperative teaching, characteristic of these forms and their advantages and disadvantages are clarified, as also is the history and beginnings of this organizational form of teaching. A great deal of this work is devoted to the practical aspects of group teaching, like as the creation of groups, the ideal number of pupils in a group and also the space needed for such form of teaching. There is also explained the importance of feedback and the overall reflection of group work, by both - the teacher and the pupils. The main domain of this work are five practical preparations in which the group work is used, namely in the subjects of accounting and economics. Each preparation describes a different teaching method.

Keywords

Group teaching, cooperative teaching, teaching at the college, organizational forms of teaching

Obsah

Seznam zkratk	9
Seznam tabulek.....	10
Seznam ilustrací.....	11
Úvod.....	12
1. Skupinová práce.....	14
1.1 Organizační formy výuky	14
1.2 Charakteristika skupinového vyučování.....	18
1.3 Historické milníky skupinového vyučování	22
1.4 Metody využívané při skupinovém vyučování.....	24
1.5 Přínosy skupinového a kooperativního vyučování	26
2. Realizace skupinového vyučování	30
2.1 Vytvoření skupin.....	30
2.1.1 Ideální počet žáků.....	31
2.1.2 Rozdělení rolí ve skupině	32
2.2 Realizace výuky při využití skupinového vyučování	33
2.2.1 Prostředí a prostor vyučovací třídy	34
2.2.2 Funkce učitele při skupinovém vyučování	35
2.3 Reflexe práce ve skupinovém vyučování	36
3. Charakteristika střední školy ekonomické.....	38
3.1 Předměty a jejich cíle	38
3.2 Profil absolventa	43
3.3 ŠVP střední ekonomické školy	44
4. Přípravy na vyučovací hodinu	46
4.1 Střední škola hospodářská a lesnická Frýdlant	46
4.2 Příprava číslo 1	47
4.3 Příprava číslo 2	52
4.4 Příprava číslo 3	58
4.5 Příprava číslo 4	63
4.6 Příprava číslo 5	67
Závěr.....	73
Seznam použité literatury.....	76
Elektronické dokumenty.....	78

Seznam zkratk

NAPŘ	Například
ATD	A tak dále
KK	Klíčové kompetence
ZŠ	Základní škola
RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠVP	Školní vzdělávací program

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní rozdíly mezi frontální a skupinovou výukou	17
Tabulka 2: HRA RISKUJ.....	56

Seznam ilustrací

Obrázek 1: Uspořádání třídy	34
Obrázek 2: Novodobé rozestavení učebny	35

Úvod

„Nikdy nepochybujte o tom, že by malá skupina přemýšlivých, odhodlaných lidí, mohla změnit svět. Ve skutečnosti je to jediná věc, která ho kdy změnila“ (blog.hearth, 2014). Nikdo nepředpokládá, že by skupiny utvořené v rámci skupinové práce na školách měnily svět, ale mnohým studentům mohou ukázat, jak je v životě důležitá kooperace a komunikace. Zároveň je může práce ve skupinách nasměrovat k tomu, co by v životě jednou chtěli dělat – pracovat v dobře fungujícím týmu, který může dokázat velké věci.

Přestože školství prochází mnohými reformami, průběh vyučování zůstává na většině středních škol stále stejný tak, jak ho známe již od nepaměti. Představit si lze klasickou třídu, kde žáci sedí v lavicích uspořádaných v řadách a před nimi za katedrou sedí vyučující, jenž vykládá látku. Tato práce ukazuje možnosti skupinové výuky, která do hodin přináší oživení, jak pro žáky, tak pro vyučující a zároveň jsou díky skupinové práci rozvíjeny klíčové kompetence, které jsou vymezeny v RVP.

V dnešní době, kdy se zvyšuje počet alternativních škol, lze pozorovat, že rodiče i žáci mají zájem o jiný styl výuky a odlišný přístup k žákům, než je ten, který je typický u klasických škol. Zařazení skupinové práce na tradičních školách by tak mohlo být krokem dopředu, který by přivítalo mnoho rodičů i žáků.

Tato bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Část první se zabývá zejména organizačními formami, které jsou známé a občas využívané v České republice. Zmíněna je i historie skupinové práce, charakteristika této organizační metody a také její znaky a přínosy. Podkapitola s názvem *Metody využívané při skupinovém vyučování* se věnuje konkrétním metodám, které lze při skupinové práci využít, zároveň je v ní objasněno, které klíčové kompetence jsou touto organizační formou výuky rozvíjeny.

V pořadí druhá kapitola se zabývá již praktičtějšími informacemi. Konkrétně tím, jak je možné vytvořit skupiny, jaký je ideální počet žáků tvořící jednu skupinu a také, jak by měly být obsazeny role ve skupině. Zároveň tato kapitola podává informace o tom, jak by měla vypadat učebna, ve které probíhá práce ve skupinách. Zmíněna je i role a práce učitele při využití skupinové práce. Součástí této části je také velmi často opomíjená reflexe žáků, která je však nedílnou součástí práce ve skupinách. V neposlední řadě následují informace o výhodách a nevýhodách, které přináší skupinová práce.

Třetí kapitola této práce pojednává o předmětech vyplývajících z ŠVP, které musí absolvovat každý student vybraného ekonomického oboru. V této práci je využito zejména ŠVP Střední školy hospodářské a lesnické Frýdlant, některé části jsou poté inspirovány ŠVP Obchodní akademie ve Zlíně, jelikož frýdlantská škola bohužel nemá své ŠVP dostupné na webových stránkách, ale pouze v kanceláři ředitele. Součástí této kapitoly je také profil absolventa, což je, stručně řečeno, shrnutí poznatků a kompetencí, které student v průběhu svého studia získá a které ho připraví do praxe nebo k dalšímu studiu.

Oddíl věnovaný praktické části obsahuje pět příprav. Tři jsou zpracovány pro předmět ekonomika a dvě pro předmět účetnictví. Ve všech těchto přípravách je ukázána možnost, jak lze využít skupinovou práci v těchto předmětech, a taktéž v každé přípravě je využita jiná vyučovací metoda.

V rámci praxe, která probíhala na výše uvedené Střední škole hospodářské a lesnické ve Frýdlantu, bylo všech pět praktických příprav vyzkoušeno. Reflexe od autorky práce a zároveň také od cvičných učitelů je uvedena v rámci praktické části vždy pod každou konkrétní přípravou.

1. Skupinová práce

Skupinová práce je organizační forma výuky, která je naprosto odlišná od klasické frontální výuky. Tato práce probíhá, jak již název napovídá, ve skupinách, které žáci vytvoří na základě podnětu vyučujícího. Řadí se mezi novější formy výuky, která si rychle získala obliby jak u žáků, tak u vyučujících.

1.1 Organizační formy výuky

Podle Solfronka (1991, s. 19) termín „*organizační forma vyučování je v didaktice uváděn v souvislosti s problematikou prostředků vyučování a patří ke klíčovým otázkám teorie vyučování*“ (Solfronk, 1991, s. 19).

Organizační formu výuky lze chápat jako organizaci vyučovacího procesu – prostředí, ve kterém výuka probíhá, nebo způsob organizace vyučovací hodiny ze strany učitele i žáků (Václavík, 2002).

Podle Vonkové (2007, s. 173) „*ve vztahu k učivu tvoří organizační formy vyučování konkrétní organizační rámec, v němž se uskutečňuje proces přetváření učiva, tj. soustavy poznatků a činností obsažených v učivu, do soustavy vědomostí a dovedností žáků. Pojem organizační formy vyučování zahrnuje jednotlivé v praxi vyučovacího procesu uskutečňované a uskutečnitelné konkrétní způsoby: prostředí, ve kterém se vyučování uskutečňuje, časová forma organizace a organizace vzájemné součinnosti učitele a žáků*“ (Vonková, 2007).

Skalková uvádí (2009, s. 219) „*organizační formy souvisí s pojetím vyučovacího procesu, jeho obsahem, s rolí učitele i pozicí žáka*“ (Skalková, 2007).

Kalhous uvádí (2002, s. 293) „*pod pojmem organizační forma výuky se zpravidla chápe uspořádání vyučovacího procesu, tedy vytvoření prostředí a způsob organizace činnosti učitele i žáků při vyučování. Každá z rozmanitých organizačních forem vytváří i svébytný svět vztahů mezi žákem, vyučujícím, obsahem vzdělávání i vzdělávacími prostředky*“ (Kalhous, 2002).

Organizační formy výuky nabízejí několik verzí, jak je možné je dělit. Mezi nejznámější patří:

- Individuální výuka – pro tuto výuku je charakteristický kontakt mezi jedním žákem a jedním učitelem. S výukou tohoto typu se lze setkat například při hodinách v uměleckých školách, či při doučování, kdy je veškerá pozornost učitele věnována pouze jednomu žákovi (pf.ujep.).
- Hromadná (frontální výuka) – pod tímto názvem je skryta klasická výuka, která probíhá na školách. Žáci stejného věku tvoří třídu, ve které je jeden vyučující, který se všemi žáky probírá stejnou látkou. Vyučování zde probíhá v hodinách, které standardně trvají 45 minut. Stručně lze tuto organizační formou shrnout jako práci, která probíhá plánovitě, soustavně a to vše v určeném čase. Na počátku každé hodiny učitel stanoví didaktický cíl, který je spjat s tematickým celkem. Důležitost této formy je také spatřována v přímém kontaktu vyučujícího se třídou (Skalková, 2007). Hodina, která probíhá ve frontálním stylu, má následující průběh.
  - úvod (pozdravení, zápis do třídní knihy, průběh hodiny)
  - zopakování látky z minulé hodiny
  - představení nové látky
  - procvičování nové látky
  - rozdání domácích úkolů
  - nastínění látky, které bude probírána příští hodinu
  - ukončení hodiny (rozloučení)

V rámci 45 minut, které má učitel k dispozici pro práci se studenty může využít několik výukových metod, pomůcek, anebo využít možnost technických prostředků, které jsou mezi učiteli i žáky oblíbené (Maňák, Švec, 2003).

- Individualizovaná výuka – Při této výuce je kladen důraz na didaktický princip a individuální přístup k žákům (Zormanová, 2012). Individualizovaná výuka není v České republice příliš rozšířená. Tato organizační forma je známější spíše v Americe, kde byla na některých školách využívána. Mezi nejznámější formy patří například puebloská, daltonská, winnetská (Kalhous). Pro vyučujícího je velmi náročné pozorovat všechny žáky najednou. Obtíž také může být rozdílná úroveň žáků v daném předmětu. Jedním ze systémů, který se nabízí jako řešení, je tak zvaný

Daltonský plán, který vyplývá z daltonské formy. Má přesně a velmi podrobně rozepsán plán látky, kterou má žák probrat. Tento druh výuky má žáky naučit zejména zodpovědnosti, kreativitě ale také by se žáci díky této vzdělávací metodě měli naučit hospodařit s časem, což by jim mělo umožnit správně rozplánovat veškeré aktivity.

- Projektová výuka – Tento druh výuky nabízí žákům možnost nahlédnout do praxe, jelikož zde za pomoci učitele dochází k tvorbě určitého úkolu, který by měl být úzce spojen s praktickým požadavkem. Výhoda tohoto druhu vyučování je hlavně spatřována v komplexnosti, která z něj vyplývá, zejména se jedná o vzájemné propojování předmětů, ke kterému díky projektové výuce dochází (Lojdová, 2012). Výuka tohoto typu slučuje jednání, myšlení, teorii a praxi (Mazáčová, 2008).
- Skupinová a kooperativní výuka – Třída je rozdělena do malých skupinek, ve kterých žáci vzájemně kooperují a snaží se vymyslet řešení nějakého úkolu. Toto rozdělení by mělo vést ke zlepšení komunikačních schopností, ale také by žáci měli dosáhnout lepších výsledků. Mezi typické rysy lze zařadit zejména kooperaci žáků, spravedlivé rozdělení práce, společné řešení zadaného úkolu, odpovědnost, žáci vzájemně sdílí své názory a zkušenosti (Maňák, Švec, 2003). *„Skupinové vyučování umožňuje vytvářet interaktivní situace a tak podporuje příznivou atmosféru pro učení žáků. Skupinovým vyučováním chápeme takovou organizační formu, kdy se vytvářejí malé skupiny žáků (3-5členné), které spolupracují při řešení společného úkolu,“* takto charakterizuje skupinovou výuku Skalková (2007).

Nové organizační formy vznikaly hlavně díky tlaku společnosti, která škole přiřazovala novou funkci. Jejich vznik tak má velmi dlouhou historii, která se datuje na začátek 20. století, kdy docházelo ke kritice klasické frontální výuky. Ve školách docházelo ke změnám učebních osnov, vztahu mezi učitelem a žákem, novými výukovými metodami ale také novými předměty (Skalková, 2007).

Následující tabulka (Tabulka 1) shrnuje a poukazuje základní rozdíly mezi klasickou frontální výukou a skupinovou výukou.

Tabulka 1: Základní rozdíly mezi frontální a skupinovou výukou

Dimenze	Frontální výuka	Skupinová výuka a kooperativní
Činnost učitele	Stanovuje učební úlohy a tempo výuky	Rozděluje žáky do skupin, zadává jim úlohy, popř. vyžaduje při formulaci úloh aktivitu žáků, podněcuje žáky ke spolupráci
Učební úlohy	Stejně pro celou třídu	Rozdílné svým obsahem a náročností, umožňující spolupráci žáků
Činnost žáků	Řeší úlohy podle instrukcí učitele, který hodnotí jejich práci	Spolupracují při řešení úloh, vzájemně si pomáhají, diskutují, hodnotí svoji práci
Způsob komunikace	Jednostranná: učitel – žáci, žáci - učitel	Mnohostranná komunikace mezi žáky ve skupině, mezi skupinami a učitelem
Uspořádání třídy	Stálé	Flexibilní, umožňující uspořádání pracovních míst žáků podle velikosti skupiny i charakteru úloh a skýtající prostor pro komunikaci s učitelem

Zdroj: Maňák, Švec (2003)

Tabulka 1 v této práci stručně ale velmi výstižně vystihuje podstatu jak frontální tak skupinové výuky a zároveň poskytuje přehledné srovnání těchto dvou zcela odlišných organizačních forem.

Z hlediska prostoru jsou pro skupinovou výuku kladeny větší nároky na prostorovou dispozici třídy. Je důležité, aby učebna nabízela možnost například vytvoření kruhu ze židliček, nebo alespoň dostatek prostoru, aby bylo žákům umožněno v utvořených skupinách pracovat tak, aby měli dostatečný prostor a zároveň jim byl umožněn oční kontakt. Důležité je také dostatečné osvětlení a příjemná teplota v učebně. Výhodou je, pokud je ve třídě mobilní nábytek, který se dá snadno uzpůsobit potřebám skupinové výuky (Sitná, 2009).

Časový harmonogram práce ve skupinách záleží na vyučujícím a na zadaném úkolu. Důležité je však, aby zbyl prostor pro prezentaci práce, kterou žáci vytvářeli ve skupinách. Zpětná vazba od vyučujícího by neměla chybět, aby si žáci z výuky odnesli i hodnocení od učitele, jak byl s jejich prací v hodině spokojen.

1.2 Charakteristika skupinového vyučování

Jak již napovídá název, skupinové vyučování představuje typ výuky, která probíhá ve vytvořeném celku, který tvoří nejméně tři členové. Mechlová uvádí (1989, s. 15) „*skupinové vyučování je organizační forma vyučování, při níž jsou žáci v rámci třídy rozděleni na pracovní skupiny 3 – 5 členné, úkoly se zadávají pracovním skupinám a ty je řeší společnou prací všech svých členů. Tato forma vyučování se vyznačuje individuálním přístupem k žákovi a současně je určitým druhem učení se žáka v kooperaci se členy skupiny*“ (Mechlová, 1989, s. 15).

Dle empirických výzkumů tato organizační struktura plní svou funkci zejména u předmětů, jejichž doménou není zapamatování faktů. Pokud je však cílem žáků vyřešit složitější úlohu nebo problém, má pak tento typ vyučování přínosnější výsledky než klasická frontální výuka (Skalková, 2007).

Na úvod je také důležité vymezit, zda je skupinová výuka organizační forma výuky anebo vyučovací metoda. Někteří autoři, například Sitná, Maňák a Švec (Sitná, 2009, Maňák a Švec 2003) se ve svých publikacích přiklání k vyučovací metodě, oproti tomu Skalková řadí skupinovou práci do organizačních forem výuky. Klasická didaktika odděluje formy a metody a skupinové vyučování je z jejího pohledu organizační formou. V této práci bude za nosnou literaturu pro toto vymezení Obecná didaktika od Jarmily Skalkové, která se v této publikaci přiklání ke klasické didaktice.

Maňák a Švec uvádí (2003, s. 131) „*komplexní výukové metody poskytují na didaktickou kategorii metod praxeologický pohled, který výrazněji začleňuje do konkrétních situací edukační praxe. Komplexní metody dále rozšiřují prostor výukových metod o prvky organizačních forem, didaktických prostředků a mnohem víc než předchozí skupiny metod reflektují též celkové cíle výchovy a vzdělávání*“ (Maňák, Švec, 2003).

Pokud se vyučující rozhodne využít ve třídě práci ve skupinách, je důležité, aby počítal s určitou dobou, která bude zapotřebí k přípravě. V tomto období učitel i žáci získávají a osvojují si pro ně nové formy výuky. I vyučující v tomto období získává nové pedagogické zkušenosti a dovednosti, mezi které lze zahrnout například řízení několika skupin, diskuze ať už mezi celými skupinami či jednotlivými žáky. Celkově se tedy jedná o velmi náročný proces, jak pro žáky tak pro vyučujícího. Pokud ale bude vyučující trpělivý a bude poskytovat cílevědomé vedení, žáci se postupem času přeorientují z klasické individuální výuky na spolupráci ve skupině (Skalková, 2007).

Je důležité při využívání této metody stanovit jasná pravidla, která se budou dodržovat. Pravidla si stanoví na počátku práce žáci společně s učitelem, ideální počet je 6 – 9 bodů. V případě menšího počtu nebude dosaženo všech kritérií a doporučení pro skupinovou práci, v opačném případě mají žáci problém si pravidla zapamatovat, a také poté omezují aktivitu žáků (Sitná, 2009).

Konkrétní příklady vzniku pravidel mohou být následující:

1. Žáci jsou učitelem, nebo jinou metodou rozděleni do skupin, v rámci které pak spolupracují.
2. Každý člen skupiny nejprve sám za sebe napíše, co považuje za nosné pro skupinovou práci a proč.
3. Poté si žáci v rámci skupiny sdělí své body, které určili jako prioritní pro skupinovou práci.
4. Následuje prodiskutování v rámci skupiny, kde se žáci jako celek musí rozhodnout, zda s názorem členů skupiny souhlasí.
5. Skupina sepíše veškeré priority, na kterých se v rámci uskupení shodli. Poté je vyzván mluvčí skupiny, aby návrhy prezentoval celé třídě a vyučujícímu.
6. V průběhu pročitání bodů je celá třída vyzvána ke společné diskuzi nad navrhovanými body. Vždy je důležité, aby třída i přes neshody došla k závěru např. prostřednictvím kompromisu.
7. Sepsaná pravidla v okamžiku odsouhlasení přicházejí v platnost a mohou být ve třídě vyvěšena, aby je žáci měli stále na očích.
8. Je zapotřebí, aby jak učitel, tak i žáci pravidelně kontrolovali aktuálnost pravidel (Sitná, 2009).

Mezi nejčastější pravidla lze zařadit:

- Žáci chodí na hodiny včas
- Nediskutují o rozdělených skupinách, snaží se pracovat aktivně a přispívat svými dosavadními vědomostmi k dobrému výsledku skupiny
- Uznávají názor druhých
- Je dodržován časový harmonogram, který je na práci stanoven
- Žáci si v rámci skupiny střídají role
- V průběhu výuky studenti nepoužívají mobilní telefon
- Každý přebírá zodpovědnost za svůj úkol a snaží se ho splnit co nejlépe (Sitná, 2009).

„Práce ve skupinách je aktivní. Umožňuje žákům, aby si procvičovali metody, pravidla a slovní zásobu, jimž se učí. Nesmělí žáci, kteří nevystoupí před třídou, se obyčejně nechají snadněji přimět k aktivitě ve skupině. A co více, práce ve skupinách většinou znamená též sebekontrolu a vzájemnou pomoc, při nichž jsou nedorozumění odstraňována v poměrně vstřícné atmosféře“ takto charakterizuje přínos skupinové práce Petty (Petty, 1996, s. 175).

Skupinovou výuku tvoří zejména žák, učitel, prostředí, ve kterém výuka probíhá, a také učební úlohy, které mají žáci za cíl ve skupině vyřešit. Jednu z hlavních rolí ve skupinové práci má komunikace, která je zde mnohostranná.

Mezi základní znaky skupinového vyučování patří zejména rozdělení žáků do skupin (o efektivním rozdělení žáků do skupin pojednává druhá kapitola). Zde vystupuje v hlavní roli učitel, který žáky rozdělí, zadává úlohy, kontroluje aktivitu žáků a zároveň se snaží motivovat je k vzájemné spolupráci (Maňák, Švec, 2003).

Ve skupinách by měla probíhat zejména diskuze mezi žáky, při které si budou předávat vzájemné nápady a své dosavadní vědomosti, které by mohly přispět k úspěšnému vyřešení zadané práce. Důležité je pak závěrečné hodnocení, při kterém by měly být shrnuty také pocity a dojmy z práce ve skupině (Maňák, Švec, 2003).

Přestože to mnohé vyučující při prvních pokusech o realizaci skupinového vyučování nenapadne, velmi důležité je rozmístění a uspořádání třídy, kde bude práce probíhat. Učebna by měla umožňovat uspořádat pracovní prostor tak, aby vznikl dostatek pracovních míst. Je

důležité, aby každá skupina měla dostatek prostoru a zároveň, aby jim vzniklý zasedací pořádek umožnil bezproblémovou komunikaci s vyučujícím i v rámci skupiny (Maňák, Švec, 2003).

Důležitost je spatřována i v zadaných úlohách, které jsou oproti klasické frontální výuce rozdílné svým obsahem tak i náročností. Úkoly jsou přizpůsobeny práci ve skupině, aby žákům poskytly zlepšování klíčových kompetencí, mezi které lze například zahrnout kooperaci, komunikaci, diskuzi nad problémem atd.

Hned v úvodu této práce je také důležité rozlišit pojmy skupinová výuka a kooperativní výuka. Výuka kooperativní je dle Maňáka a Švece (2003, s. 138) „*komplexní výuková metoda, která je založena na kooperaci (spolupráci) žáků mezi sebou při řešení různě náročných úloh a problémů, ale i na spolupráci třídy s učitelem*“ (Maňák, Švec, 2003, s. 138).

Kooperativní výuka probíhá také ve skupinách a i z tohoto důvodu bývá často zaměňována právě se skupinovou výukou. Hlavní znaky úspěšné kooperativní práce jsou zejména zhodnocení výsledku práce probíhající ve skupině a individuální přístup a přínos žáků v rámci skupinové práce. (Maňák a Švec, 2003).

„Kooperativní pojetí vyučování je založeno na principu spolupráce při dosahování cílů. Výsledky jedince jsou podporovány činností celé skupiny a celá skupina má prospěch z činnosti jednotlivce.“ (Skalková, 2007, s. 227).

Učení tohoto typu je založeno na dodržování základních elementů. Harmonie a vzájemné provázání pěti základních elementů přináší očekávaný pokrok v učivu (Kasíková, 2005).

„Dle Kasíkové se mezi základních pět elementů řadí následující:

- 1. pozitivní vzájemná závislost*
- 2. interakce tváří v tvář*
- 3. individuální odpovědnost*
- 4. dovednost pro práci v malé skupině*
- 5. reflexe skupinové činnosti“* (Kasíková, 2005, s. 30).

Oproti tomu zahraniční autoři ještě k základním pěti elementům přidávají různorodost skupin, společné vedení, přirozené získávání sociálních dovedností, efektivnost skupinové práce, pozorování a zásah ze strany učitele (Meredith, Steleová a Temple, 1998).

Pro přesné vymezení kooperativní výuky je důležité definovat pojem kooperace, který s tímto typem vyučování souvisí. Kooperaci lze chápat ve třech rovinách:

- cílová struktura vyučování
- individuální rysy žáka
- vystupování žáka ve školním prostředí (Kasíková, 2016).

Kasíková uvádí přenou definici (Kasíková, 2016, s. 29) „*kooperaci můžeme chápat jako cílovou strukturu vyučování. Kooperativní struktura existuje tehdy, když žáci chápou, že mohou dosáhnout svého cíle tehdy a jen tehdy, když i ostatní žáci, s kterými jsou spojeni v úkolové situaci, dosáhnou také svého cíle*“ (Kasíková, 2016, s. 29).

Kooperativní výuka je více než skupinová práce, jelikož ji od skupinové výuky odlišuje zejména plánování, příprava a celkové sledování průběhu skupinové práce. „*Kooperativní učení patří ke klíčovým principům na dítě orientovaného pojetí vyučování. Vychází z přesvědčení, že společně s druhými můžeme udělat a dosáhnout více než samostatně.*“ (Spilková 2005, s. 68). Při kooperativní výuce má skupina prospěch i z činnosti jednotlivce.

1.3 Historické milníky skupinového vyučování

Skupinové vyučování nepatří mezi nejnovější formy vyučování, jeho vývoj byl však složitý a byl ovlivněn několika reformami. Počátky této organizační formy lze spatřovat v reformním hnutí (Skalková, 2007).

Nejstarší znaky práce ve skupinách lze spatřovat v Indii či antickém Římě, kde fungoval systém zvaný „pomocníci“. Tento systém byl založen na pomoci v učivu silnějším žáků slabším, přičemž byli těmito slabším žákům nápomocni při probírání a upevňování učiva (Švajcer, 1996).

Realizace výuky ve skupinách proběhla v roce 1816 ve Švýcarsku pod dohledem J.B. Girarda. V průběhu výuky se snažil v dětech zapojit prvky křesťanství, kdy slabší pomáhá silnějším a bohatší chudším. Snahu o kooperaci ve skupinách měli také A. Bell, Lancaster, kteří však

skupinovou práci pojali jako pomoc chytřejšího žáka žáku, který v učivu nedosahuje takových výsledků (Švajcer, 1966).

Mezi představitele skupinového vyučování, který se jej snažil zařadit do klasického vyučování, lze zařadit Johna Deweyho, propagátora experimentální školy, ve které se právě objevovaly i skupinové projekty. O změnu ve školství se pokoušel v průběhu 19. a 20. století. Je to právě již zmíněný John Dewey, který měl velký vliv na reformní pokusy týkající se práce studentů ve skupinách, jedním z nich je třeba dnes známá projektová výuka (Skalková, 2007).

Pokud zamíříme do Evropy, mezi nejvýznamnějšího představitele lze zařadit francouzského pedagoga Rogera Cousineta. Tento pedagog jako první provedl důsledný výzkum skupinového vyučování tím, že veškerá vzdělávací práce školy měla podstatu v práci žákovských skupin.

Další, kdo rozšířil pojem o skupinové výuce, byl Němec Peter Petersen, který představil koncept „velké rodiny“ tak zvaný Jenský plán. Organizace výuky probíhala ve skupinách, které se na každý předmět měnily, aby si žáci vyzkoušeli spolupráci i s jinými spolužáky. V dnešní praxi skupinového vyučování lze nalézt prvky původního Jenského plánu (Jůva, 2007).

Po druhé světové válce byly velké pokroky sledovány na území Polska. Zkušenosti a výzkumy, které v té době byly získány, slouží některým vyučujícím dodnes. O rozšiřování skupinové práce na území Polska se zapřičinili zejména Wincenty Okoń a Jan Bertecki. Skupinová práce v období druhé světové války získávala na oblibě také v Rakousku, kde se rozšiřovala hlavně díky pracím A. Witaka, F.Hillebrandta a J.Weiricha (Kasíková, 2001).

Na území České republiky se do skupinové výuky angažovala zejména Jarmila Skalková, která se zabírala jak obecnou didaktikou, tak i organizačními formami výuky. V dnešní době je toto téma blízké Haně Kasíkové, která již vydala několik publikací s touto tematikou. Na základě výzkumů upozorňuje na nevýhody hromadné výuky. Stanovuje podmínky a pravidla, které vyučujícím napomůžou ke zvládnutí práce ve skupinách (Kasíková, 2001).

Důležité je zmínit také psychology, kteří do výuky tohoto typu postupem času také zasahovali. Konkrétně lze jmenovat J. Piageta, který se zapřičinil o několik výzkumů

skupinové práce. Zejména při práci zkoumal menší skupiny žáků. Při pozorování zjistil, že žáci se v rámci skupiny lépe a hlavně více prosazují, jelikož mají k menšímu počtu dětí ve skupině větší důvěru než k celé třídě. Právě díky těmto výzkumům založených na pozorování se do povědomí dostává pojem skupinová práce či práce v týmech (Mechlová, 1986).

1.4 Metody využívané při skupinovém vyučování

Skupinová práce se řadí, jak již bylo výše uvedeno, mezi organizační formy výuky. V rámci výuky, která probíhá touto formou, jsou u žáků rozvíjeny některé klíčové kompetence vyplývající z RVP.

Existuje mnoho metod, které jsou v dnešní době využívány v rámci skupinové výuky. Níže budou uvedeny tři základní metody, které může vyučující začlenit do výuky v rámci svého předmětu. Tyto metody byly vybrány, jelikož je autorka práce zařadila do příprav na vyučovací hodiny, které jsou součástí praktické části. Z tohoto důvodu je jim dán prostor i v teoretické části, aby byla pravidla jejich využití čtenáři vysvětlena. Metod, které lze využít v rámci výuky pomocí skupinové práce, je však mnohem více. Příkladem pro další z nich může být publikace „Metody aktivního vyučování“ od Dagmar Sitné, kde je uvedeno mnoho dalších metod, které mohou být v rámci skupinového vyučování využity.

- Diskuze

Diskuze doprovází studenty celý život, ať již v osobním či profesním životě. Učitelé ji berou jako jednu ze základních vyučovacích metod. Studenti vytvoří skupinky po dvou nebo třech a v tomto složení poté diskutují nad zadaným tématem. Žádný názor by neměl být špatný. Diskuze by měla končit ve chvíli, kdy studenti došli ke stejnému závěru a jsou schopni podat základní informace o zadané problematice (Petty, 1996).

Diskuze je jednou z metod, která není pro vyučujícího až tak náročná na přípravu. Je důležité promyslet téma, nad kterým se bude studentům dobře diskutovat, a ke kterému budou mít nějaké informace. Tato metoda je vhodná k využití v jakékoliv části vyučovací hodiny a je velmi těžké stanovit její časové rozlišení (Sitná, 2009).

Díky diskuzi jsou rozvíjeny následující klíčové kompetence:

Kompetence k učení – otevřené zvažování, posuzování a promýšlení názorů a postojů, sebereflexe

Kompetence komunikativní – maximální soustředění se diskutujících, argumentace, kultivovanost, schopnost držení se tématu, jasné vyjadřování

Kompetence sociální a personální – dodržování pravidel diskuse, vzájemná podpora a inspirace, vzájemná spolupráce a příjemná atmosféra (Sitná, 2009).

- Snowballing (sněhová koule)

Tato vyučovací metoda se řadí mezi středně obtížné na přípravu a organizaci výuky, ovšem v průběhu této aktivity není náročná na vedení. Podstatný rozdíl této metody spočívá hned na jejím počátku, kdy se, oproti jiným skupinovým metodám výuky, začíná od jednotlivce. Postupně se na jednotlivce „nabalují“ další spolužáci až je vytvořena jedna velká skupina. Snowballing je využitelný ve většině předmětů a na jakémkoliv stupni či typu školy. Velikost závěrečných skupin záleží na počtu žáků ve třídě, ale doporučuje se tvořit pracovní týmy o 8 členech (Sitná, 2009).

Kompetence k řešení problémů – porozumění problému, uplatňování různých metod myšlení (logické, matematické, empirické) a myšlenkových operací, využívání zkušeností a vědomostí nabytých dříve.

Kompetence k učení – individuální, intenzivní, nerušené ponoření se do určeného tématu, třídění znalostí, posuzování vzájemných souvislostí, stanovení posloupnosti, tvorba logických souhrnů a záznam informací, práce se studijními zdroji (zejména v domácí přípravě).

Kompetence komunikativní – schopnost naslouchat, vzájemně doplňovat a kombinovat informace, obohacovat se o individuální znalosti spolužáků (peer učení), diskutovat o správnosti a odůvodnění uváděných faktů (Sitná, 2009, s. 71).

- Carousel (kolotoč)

Kolotoč je výborná metoda, která se ale oproti výše zmíněným řadí k těm nejnáročnějším. Při využití této metody je zapotřebí velmi pečlivá a promyšlená příprava ze strany vyučujícího. Je důležité, aby všichni byli srozuměni s průběhem aktivity, při které bude tato metoda využita.

Striktně musí být dodržena pravidla a organizační pokyny všemi účastníky skupinové práce. Ze strany žáků je zapotřebí, aby měli určité znalosti a zároveň je zde nutná určitá osobní vyspělost studentů. Aby mohla být tato metoda realizována, je zapotřebí mít dostatečný prostor, kruhové uspořádání, ve kterém budou vytvořena vlastní stanoviště. Nejčastěji je využívaná metoda tak zvaného Dvojitého kolotoče, při kterém žáci sedí v kruhovém uspořádání tváří k sobě. Druhou možností je metoda Návštěvníci, kdy studenti tvoří skupiny, které se točí okolo předem vytvořených stanovišť. Přestože je metoda náročná jak na přípravu, tak i na průběh, je prospěšné tuto techniku s žáky vyzkoušet. Důležité však je, že počet studentů musí být sudý, aby mohli vytvořit dvojice, které následně budou sedět tváří v tvář v kolotoči. Ideální počet studentů na tuto aktivitu je 20 – 24. Z důvodu náročnosti se tato metoda skupinové výuky doporučuje využívat až na druhém stupni základních škol a středních školách (Sitná, 2009).

Kompetence k učení – intenzivní, detailní zaměření na stanovené téma. Téma je v průběhu vedení výuky touto metodou postupně důkladně rozpracováno do nejmenších podrobností, posuzuje se z mnoha pohledů a řešení je ovlivněno zkušenostmi účastníků. Žáci se snaží vybavit si maximum informací o tématu, propojit tyto informace se souvisejícími faktory, snaží se uvědomit si pozitivní a negativní souvislosti.

Kompetence komunikativní – touto pracovní metodou se rozvíjí schopnost verbální komunikace, zejména přesné a účelné interpretace názorů, argumentace v jejich prospěch, dovednost promyšleného řazení faktů podle důležitosti, schopnost naslouchat a adresně protiargumentovat, reagovat na uváděné informace, komunikovat „pod tlakem“ (časovým i názorovým), rozvoj asertivního způsobu komunikace.

Kompetence personální a sociální – žáci si osvojují schopnost komunikovat ve stále se měnících pracovních skupinách, učí se sociálnímu chování a personálním dovednostem v různě velkých týmech a s různou týmovou atmosférou, osvojují si schopnost zaujmout svými názory a chováním spolužáky, rozvíjí dovednosti vhodného způsobu sebeprosazování, zvyšují úroveň své seberealizace a sebevědomí, posilují pozitivní třídní klima (Sitná, 2009, s. 87,88),

1.5 Přínosy skupinového a kooperativního vyučování

Přínosy skupinové práce lze vidět ve zlepšování klíčových kompetencí u žáků. „Klíčové kompetence (KK) jsou soubory požadavků na vzdělání, zahrnující vědomosti, dovednosti,

postoje a hodnoty, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a pracovní uplatnění. Jsou univerzálně použitelné v různých situacích“ (RVP, 2007).

- Kompetence k učení – díky této kompetenci by žáci měli mít pozitivní vztah k učení, ovládat různé techniky učení, umět pracovat s textem, porozumět mluvenému projevu, hodnotit pokrok při dosahování cílů, znát možnosti dalšího vzdělávání.

Skupinová práce žákům přináší nové možnosti spolupráce, které je mohou motivovat. U nějakých studentů tedy přináší pozitivní vztah k učení, žáci si osvojují novou techniku učení, při které se dozvídají nové informace například ze zadaného textu, se kterým pracují, ale také zejména díky svým spolužákům, kteří v rámci skupiny sdělují své dosavadní vědomosti. Z velké části je skupinová práce založena zejména na komunikaci. V rámci této organizační formy učení žáci procvičují i porozumění mluvenému projevu ze strany ostatních členů skupiny (oazlin, 2009).

- Kompetence k řešení problému – určit a řešit jádro problému, využívat různé metody k získání správného výsledku, spolupracovat při řešení s jinými lidmi. To jsou cíle, kterých by měl žák dosáhnout za dobu svého studia v rámci této kompetence.

Práce ve skupinách umožňuje zejména spolupráci nad daným problémem. Jelikož skupinu tvoří více lidí, každý z nich může zvolit k získání výsledku jinou metodu, kterou ukáže svým kolegům v týmu (oazlin, 2009).

- Komunikativní kompetence – zajišťuje schopnost se v dané situaci správně vyjádřit, umět srozumitelně formulovat své myšlenky, zapojovat se do diskuzí, dodržovat jazykové normy, vnímat přínos cizího jazyka.

V rámci skupinové práce děti procvičují dovednost rychle a srozumitelně se vyjádřit tak, aby tomu porozuměl zbytek skupiny. Průběh práce ve skupinách žáky vybízí do zapojování se do diskuzí, jelikož je to jedna z forem, která vede k úspěšnému vyřešení zadaného úkolu. Pokud práce ve skupinách probíhá v cizím jazyce, žáci si mohou uvědomit přínos a důležitost znalosti cizí řeči díky komunikaci, která probíhá napříč skupinou (oazlin, 2009).

- Personální a sociální kompetence – schopnost odhadnout důsledky svého jednání, stanovit si cíle a priority, adekvátně zhodnotit svůj výstup, být schopen přijmout hodnocení svého výkonu od jiných lidí, být schopen pracovat v týmu, odpovědně přistupovat k zadaným úkolům, přispívat k vytváření lidských vztahů, zodpovědně plnit zadané úkoly, být schopen adaptovat se na měnící se podmínky.

Studenti pracující v týmu by si vždy na začátku měli stanovit, jaký je cíl, ke kterému chtějí dojít. Pokud se členové týmu chovají neadekvátně, ostatní spolupracovníci je na to ve většině případů upozorní. Na konci každé hodiny by mělo proběhnout zhodnocení práce, která probíhala v týmech, čímž děti zhodnotí jak svůj výkon, tak i výkon ostatních členů týmu. V rámci skupiny se děti také vzájemně poznávají a utváří mezi sebou silnější lidské vztahy. Práce ve skupinách pro žáky znamená velkou změnu, při které opustí svou standardní lavici a jsou nuceni spolupracovat s ostatními, tedy jsou nuceni se nenásilnou formou adaptovat na nové podmínky (oazlin, 2009).

- Občanské kompetence a kulturní povědomí – zajišťuje jednat samostatně, odpovědně nejen ve vlastním zájmu, respektovat zákony a práva, vnímat politické dění, mít pozitivní vztah k ostatním kulturám, jednat v souladu s morálními normami, uznávat tradice.

I v průběhu skupinové práce žáci jednají samostatně, když se snaží skupinu přesvědčit o pravdivosti svého tvrzení. Pokud studenti tvoří ve skupině, je důležité, aby dodržovali zákony a práva, které si na začátku výuky společně s vyučujícím stanovili (oazlin, 2009).

- Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám – mít přehled o možnostech, které nabízí trh práce, přehled o platových a pracovních podmínkách, znalost práv a povinností jak zaměstnance, tak zaměstnavatele, vhodně komunikovat například na pohovoru, znát princip podnikání.

Tato kompetence není prací ve skupině příliš rozvíjena, i tak ale může vyučující žáky vybídnout například tím, že si budou v rámci skupiny zkoušet pracovní pohovor, či studentům zadá úlohu, jejichž součástí bude odborný text týkající se práv a povinností jak zaměstnance, tak zaměstnavatele (oazlin, 2009).

- Matematické kompetence – cílem je naučit žáky převádět jednotky, používat odborné názvy, hledat propojenost napříč předměty, uplatňovat matematické postupy, rozeznávat geometrické tvary, dokázat vytvářet tabulky, diagramy a grafy.

I tyto kompetence nepatří mezi hlavní, které by byly v rámci práce ve skupině zlepšovány. Přesto však lze postupovat jako u předchozích kompetencí, kdy vyučující má možnost zadat práci například formou pracovních listů, kteří budou děti zpracovávat jako jeden tým (oazlin, 2009).

- Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi – dokázat pracovat na různých elektronických zařízeních, zvládat komunikovat pomocí elektronické pošty, dokázat rozeznat a využívat kvalitní internetové zdroje.

Při využívání práce na počítačích není příliš často využívána práce v týmech. Důvodem je hlavně neefektivnost práce, jelikož pokud si studenti sami práci v programu nevyzkouší a pouze koukají na svého kolegu, není to pro ně přínosné (oazlin, 2009).

Mnoho firem si v dnešní době vybírá kolegy do svého týmu zejména na základě dosažených klíčových kompetencí. Pro zaměstnavatele je v dnešní době důležité, aby zaměstnanci podniku byli schopni rychle a efektivně jednat, dokázali pracovat v týmu, využívat nejmodernější technologie, měli schopnost adaptovat se měnícímu prostředí, ale také dokázat zhodnotit svou práci a zároveň práci celého týmu.

2. Realizace skupinového vyučování

Skupinové vyučování je jednou z možností realizace výuky. Tento typ výuky napomáhá žákům rozvinout mnohé dovednosti, zejména komunikaci a kooperaci. Rozdělení žáků do menších celků vede také k samostatnosti jednotlivých členů. Skupinové vyučování si získává větší oblibu u žáků i u velkého množství vyučujících.

2.1 Vytvoření skupin

Skupiny by měly být vytvářeny v rámci didaktického záměru, který má vyučující před hodinou. Velmi často ale učitelé při prvních hodinách, kdy využívají skupinovou práci, vytváří skupiny náhodně. Například si žáci losují kartičky s čísly a stejná čísla poté vytvoří skupinu, která spolu bude v hodině spolupracovat. Díky tomuto způsobu vytváření skupin se mohou spojit žáci, kteří by spolu za normálních okolností skupinu neutvořili. Z tohoto důvodu může být pro ně práce ve skupině z počátku rozpačitá, jelikož se před sebou stydí (Petty, 1996).

Mezi žáky je velmi oblíbené utvořit si pracovní uskupení dle přátelství. Při využití této možnosti učitel pouze oznámí, kolik žáků bude skupinu tvořit. Učitel tak ponechá žákům takzvaně volnou ruku. Pokud by ovšem v průběhu zaznamenal, že žáky vytvořená uskupení jsou neefektivní, může provést změny. Pokud zvolí vyučující tuto verzi pro vytváření skupiny, musí předpokládat, že s největší pravděpodobností budou utvořeny zejména chlapecké a dívčí skupiny. Důležité je také předvídat, že skupinky budou vytvořeny dle přátelství, což pro vyučujícího znamená pravidelnou kontrolu, aby zajistil, že žáci pracují na zadané práci a netráví stanovený čas jinou činností (Petty, 1996).

Vyučující může také zvolit možnost rozdělení žáků do skupin dle dosahovaných výsledků. Tím ve třídě vzniknou skupiny silnější a naopak slabší, kterým se pak učitel může věnovat a strávit se skupinou více času, jelikož skupiny nadanějších žáků jsou schopny pracovat samostatně. Tato verze rozdělení však může vést k nepřátelským vztahům ve třídě, protože žáci mohou pociťovat, že jsou ve výuce slabší než jiní spolužáci (Petty, 1996).

V dnešní době učitelé velmi často využívají nejjednodušší verzi pro vytvoření pracovních seskupení a to tu, že žáci vytvoří skupiny dle zasedacího pořádku. Pro učitele je to rychlá možnost, jelikož se žáci nemusí složitě přesouvat po třídě, aby mohli se svým týmem

komunikovat. Při této variantě je však ze strany učitele důležité nepodcenit přípravu a mít přehled o rozložení učebny, aby si žáci tvořící skupinu viděli do obličeje a mohli tak snadno kooperovat a komunikovat (Petty, 1996).

2.1.1 Ideální počet žáků

Počet členů skupiny ovlivňuje několik důležitých faktorů. Mezi základní se zařazuje celkový počet žáků ve třídě, učebna, ve které hodina probíhá a jaké možnosti pro rozdělení žáků prostor třídy nabízí. V neposlední řadě je velmi důležitý i samotný úkol, který budou žáci ve skupině zpracovávat. Počet skupin by měl být i takový, aby byl učitel schopen se v průběhu hodiny každé skupině věnovat a mít přehled o tom, jak žáci ve skupinách pracují.

Velmi často probíhá skupinová výuka v rámci dvojic, to znamená, že skupinu tvoří žáci, kteří spolu sedí v lavici. Tato možnost je pro učitele nenáročná na organizaci, jelikož se žáci nemusí složitě přemisťovat po třídě. Na druhou stranu ovšem tato varianta není pro žáky natolik přínosná, protože žáci, kteří spolu sedí v lavici, jsou velmi často kamarád. Tudíž se v rámci učitelem zadané práce až natolik nezlepšuje komunikace a kooperace, která by se v rámci početnější skupiny rozvíjela dynamičtěji (Sitná, 2009).

Pokud se vyučující rozhodne pro početnější skupiny, kontrola mu zabere méně času a zároveň lze předpokládat, že skupina s více členy se nedopustí velkého množství chyb, poněvadž v rámci vzájemné spolupráce dokáže dojít ke správnému výsledku. Oproti tomu nevýhodou poté může být průběh práce ve skupině. Zejména musí vyučující ohlídat, aby žáci opravdu řešili daný úkol a nebavili se soukromě. Další nevýhodou, která vyplývá z početnější skupiny, je, že žáci, kteří nemají v daném předmětu až takové znalosti, se ve skupině schovají.

Pasivitu žáků lze předejít rozdělením do menších pracovních celků. Tato varianta je pro vyučující náročnější, jelikož musí připravit více materiálů, které budou mít studenti pro svou práci k dispozici a zároveň musí svůj čas rozdělit tak, aby mohl být při práci nápomocen každé skupině.

Jako optimální počet žáků pro skupinu se uvádí 3 – 5 členů. Větší počet členů ve skupině už může vést k výše zmíněné pasivitě některých členů. Naopak menší počet již natolik nerozvíjí u žáků klíčové kompetence, jako jsou spolupráce a komunikaci (Maňák, Švec, 2003).

2.1.2 Rozdělení rolí ve skupině

Ve většině případů dochází ve skupinách k rozdělení rolí. Tím, že každý člen skupiny má určenou roli, se snižuje pasivita žáků, ke které může docházet. Zároveň tím dochází k posílení sebevědomí studentů, když vědí, že zastávají určitou roli, a nesou tím na svých bedrech určitou zodpovědnost za výsledek celé skupiny.

Jak již bylo zmíněno výše, za optimální počet se považuje čtyřčlenná skupina. Tento počet umožňuje studentům udržovat oční kontakt a usnadňuje jak komunikaci, tak kooperaci. Ve čtyřčlenné skupině žáci nejčastěji zastávají čtyři základní role: koordinátor, pracovník s informacemi, sekretář a pozorovatel (Kasíková, 2005).

Žák v roli koordinátora má na starost činnost skupiny, tedy řídí a organizuje jednotlivé aktivity, které v rámci skupinové práce v seskupení studentů probíhají. Snaží se práci rozdělit tak, aby každý měl svůj úkol. Vedoucího skupiny by neměl volit učitel, ale měl by být zvolen skupinou, aby se ostatní členové necítili méněcenní a odstrčení (Kasíková, 2005).

Oproti tomu pracovník s informacemi je člen, který se snaží utřídit a systematicky seřadit potřebné informace, které skupina vyhodnotila jako nosné a důležité pro jejich práci. Tento člen skupiny také může mít na starosti materiály, které skupina na začátku obdržela od vyučujícího (Kasíková, 2005).

Role sekretáře je rolí zaznamenávací. Student zastávající tuto roli má na starost veškeré důležité informace písemně zpracovat tak, aby skupina byla schopná dle těchto písemných materiálů prezentovat zbytku třídy výsledky svého snažení (Kasíková, 2005).

Poslední rolí ve čtyřčlenném týmu je pak tak zvaný pozorovatel, který má na starost v závěrečném hodnocení zhodnotit, jak fungovala celková kooperace a komunikace ve skupině. Tato role by měla přinést celkové zhodnocení pro vyučujícího a zároveň by díky ní vyučující měl získat nové návrhy a podněty ke zlepšení pro příští využití skupinové práce (Kasíková, 2005).

Nejen v početnějších ale také ve čtyřčlenných skupinách se však můžeme setkat i s jinými rolemi, mezi které například patří: kontaktní osoba, což je student, mezi jehož kompetence patří zejména komunikace s ostatními skupinami a hlavně s vyučujícím. Demonstrátor, který má na starost závěrečné hodnocení výsledků, které přednáší před ostatními studenty

a učitelem. Revizor, který má v průběhu práce dohlížet na správnost výsledků skupiny (Kasíková, 2005).

2.2 Realizace výuky při využití skupinového vyučování

Pokud vyučující zvolí pro hodinu skupinovou výuku, musí provést řádnou přípravu, ve které se snaží zohlednit co nejvíce faktorů, které výuku ovlivní. Zejména se bude jednat o téma, které má být v hodině s žáky probráno, dále počet žáků, či rozmístění a rozložení třídy. Skupinová výuka přináší jak klady, tak i určité nesnáze. Mezi největší klady lze zařadit:

- zvýšenou aktivitu ze strany žáků
- méně zdatní žáci jsou v rámci skupiny zapojeni do práce
- před ostatními spolužáky se žák nebojí přiznat neznalost
- žáci se učí větší zodpovědnosti
- zlepšují komunikaci
- u mnoha studentů dochází k růstu sebevědomí
- žáci si také v rámci skupiny mohou zvolit vlastní tempo
- učitel má přehled o dění ve skupinách
- vyučující může být nápomocen slabší skupině

I ze skupinové práce však vyplývají i určitá úskalí, se kterými je třeba při volbě této organizační formy výuky počítat a pokud možno se jim pokusit předejít zejména řádnou přípravou. Mezi zápory se řadí:

- rozdělení práce ve skupině nemusí být stejné
- žáci nebudou schopni si práci efektivně zorganizovat
- skupina je příliš hlučná
- při práci může docházet k chybám, které nejsou ihned opraveny
- pro učitele je tato forma práce náročná na přípravu
- pro vyučujícího je těžké práci vyhodnotit

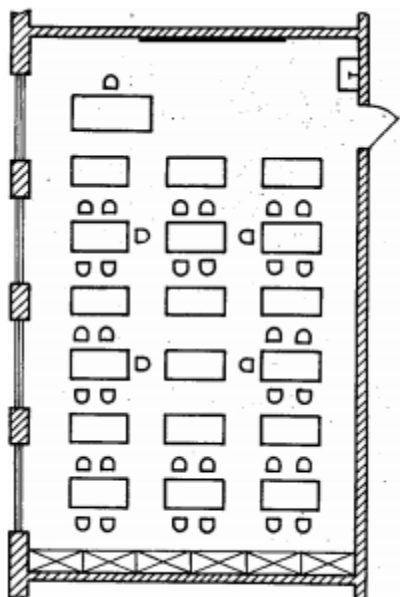
Přestože klady převyšují zápory, není skupinová výuka natolik využívána. Ve školách stále převládá frontální typ výuky. Snahu zařadit skupinovou výuku lze shledávat zejména u alternativních škol, které se i tímto typem výuky snaží odlišit od klasických škol (Kasíková, 2016).

2.2.1 Prostředí a prostor vyučovací třídy

Přestože se to na první pohled nejeví jako důležitý faktor, je to právě učebna a zejména její rozložení, které ovlivňuje úspěšnost skupinové práce. Přesný plán rozložení učebny neexistuje, vždy záleží na počtu skupin. V rámci možností by ale měl být prostor zorganizován tak, aby žáci tvořící skupinu měli možnost sedět naproti sobě, a tím se jim naskytla možnost udržovat oční kontakt a sledovat reakce ostatních členů.

Dalším faktorem, který ovlivňuje rozložení třídy, je prostor, který by žáci měli mít. Konkrétně to znamená dostatek prostoru, který bude skupinová aktivita vyžadovat. Také je důležité, aby skupiny od sebe byly natolik vzdálené, aby nedocházelo ke vzájemnému rušení napříč skupinami. Pokud by skupiny také seděly blízko sebe, mohlo by dojít ke vzájemnému napovídání a práce ve skupinách by se mohla velmi snadno stát třídní prací.

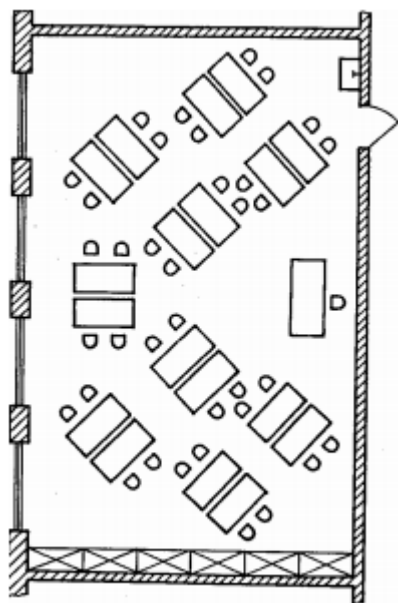
Na obrázku (Obrázek 1) uvedeném níže, je zobrazeno nejjednodušší uspořádání třídy pro učitele, jelikož zde není zapotřebí složité stěhování a přemisťování nábytku, který je ve třídě, žáci si pouze sesednou k sobě. Toto rozložení zároveň umožňuje žákům snadný oční kontakt v rámci skupiny. Nevýhodou tohoto uskupení může být blízkost, ve které se skupiny nachází, a která může vést k vzájemnému rušení.

Obrázek 1: Uspořádání třídy

Zdroj: Mechlová, Horák

Mnoho učeben je v dnešní době rozestaveno netradičně tím způsobem, aby žákům byl umožňován kontakt se spolužáky během klasické frontální výuky. Pokud se vyučující rozhodne pro takovéto uspořádání třídy, je důležité lavice rozestavit tak, aby z každé bylo vidět jak na tabuli, tak i na vyučujícího za katedrou (viz Obrázek 2).

Obrázek 2: Novodobé rozestavení učebny

Zdroj: Mechlová, Horák

2.2.2 Funkce učitele při skupinovém vyučování

Při volbě jakékoliv organizační formy výuky je to učitel, kdo v procesu vyučování zastává hlavní roli. Oproti frontální výuce má však při využití skupinového vyučování zcela odlišný postoj. Zatímco ve frontální výuce je jeho role dominantní, u skupinové výuky se stává spíše pozorovatelem a rádcem. Jeho hlavní činnost spočívá zejména v celkové přípravě průběhu hodiny.

V průběhu hodiny poté na sebe přebírá roli organizátora, který má za cíl žáky rozdělit do skupin, vysvětlit jim přesné zadání úkolu a hlavně sdělit cíl, ke kterému mají dojít. Během práce poté sleduje vzájemnou spolupráci žáků ve skupině, prochází napříč skupinami, ovšem do jejich práce nezasahuje, pokud není žáky o radu požádán. V neposlední řadě plní funkci motivační, po celou dobu práce se snaží skupiny podnítit k co nejlepšímu výkonu. Po

ukončení skupinové práce se poté snaží žáky vyzvat k celkovému zhodnocení jejich práce a výsledků, ke kterým společně došli (Maňák, Švec, 2003).

2.3 Reflexe práce ve skupinovém vyučování

Volba skupinové práce znamená pro vyučujícího i rozdílný přístup k hodnocení. Nehodnotí samostatnou práci určitého studenta, ale musí ohodnotit práci celé skupiny. To znamená, že by do svého hodnocení měl zahrnout i celkovou práci a spolupráci skupiny, jak probíhala komunikace, zda pracovali všichni členové a tak dále.

Dle odborné literatury se pro hodnocení skupinové výuky nabízí dva směry:

1. Hodnotící proces se přesouvá z vyučujícího na skupinu, která spolupracovala na zadané práci. Učitel do hodnocení přispívá svým pohledem nezávislého pozorovatele. Důležité je však vzájemné hodnocení žáků, kteří tvořili jeden tým.
2. Žáci přechází z hodnocení svých individuálních výkonů ke zhodnocení celého týmu, případně mohou vyzdvihnout individuální přístup jednoho z členů, který výrazně přispěl k úspěšnému vyřešení skupinového úkolu (Kasíková, 2005).

Pro hodnocení každé skupinové práce je důležité na začátku určit kritéria, která se budou hodnotit. To znamená, co přesně bude vyučujícím považováno za zvládnutí či správné vyřešení zadané úlohy, úkolu. Tato kritéria stanoví na začátku práce vyučující, sdělí je žákům, aby měli představu, jak má správně zpracovaný úkol vypadat.

Skupinová práce se nedoporučuje známkovat, žáci by díky této práci měli zlepšovat komunikaci a získat odlišný pohled na řešený problém, který zastává jiný člen skupiny. Hodnocení by poté mělo sloužit jako celkové shrnutí práce. Je důležité práci s žáky zhodnotit, aby byli motivováni do další podobné práce. V případě, že s žáky neproběhne závěrečná reflexe, mohou cítit, že byla tato práce zbytečná, a při příštím pokusu o skupinovou práci bude velmi těžké u žáků vyvolat zájem o aktivitu.

Pro hodnocení skupinové práce u žáků může vyučující zvolit například anonymní dotazníky, které žákům rozdá a zjistí tak, jak se jim ve skupinách spolupracovalo. Další možností je například motivovat žáky rozdáním diplomů (využívá se hlavně na prvním stupni ZŠ). Využít

může vyučující také hodnotící listy, které si mohou připravit studenti a sami si tak zvolí, jaká kritéria budou hodnotit.

3. Charakteristika střední školy ekonomické

Střední školy, které mají ekonomické zaměření, si v posledních letech získaly u dětí velké obliby a počet zájemců rok od roku stoupá. Tak zvané obchodní akademie nabízí žákům jak poznatky z ekonomických předmětů, tak i z oblasti práva, informačních technologiích a mnoha dalších.

3.1 Předměty a jejich cíle

Jak již bylo zmíněno výše, ekonomické obory nabízí svým studentům jak předměty odborné, tak i běžné mezi které můžeme zařadit český jazyk, cizí jazyky, matematiku, tělesnou výchovu a tak dále. Žáci díky absolvování ekonomických oborů získávají odborné vzdělání. Tato kapitola je sepsána dle RVP, ze kterého vychází ŠVP každé střední školy. Tento obor však žákům nenabízí možnost rozvíjet se v přírodovědných předmětech jako je chemie, fyzika, biologie. Důvodem je, že předměty tohoto charakteru nejsou zahrnuty v RVP pro tyto obory. Tato kapitola má informovat o cílech, kterých má být dosaženo v rámci určitého předmětu. Je zde také zmíněno, jak k dosažení cíle může napomoci právě skupinová práce.

- **Český jazyk** – cílem je poskytnout žákům metody, které jim napomohou efektivně zvládnout učivo. Díky rozboru a interpretaci různých textů naučit žáky porozumět textu, prohlubovat u žáků znalosti týkající se slovesné kultury, literatury i výtvarných uměleckých směrů zasahujících do literatury. Motivovat žáky k četbě. Zlepšovat komunikační dovednosti žáků. Prohlubovat u studentů jazykovědní vzdělání a vztah k mateřskému jazyku.

V rámci skupiny mohou žáci procvičovat porozumění textu a zlepšovat své komunikační schopnosti, které jsou při práci ve skupině velice důležité. Zároveň se mohou v rámci skupiny od svých spolupracovníků dozvědět o zajímavých knihách nebo kulturních akcích, jako jsou výstavy a podobně.

- **Cizí jazyk** – motivovat žáka při studiu cizího jazyka. Zlepšovat vědomosti lexikální, gramatické, fonetické a pravopisné. Trh práce v dnešní době po absolventech vyžaduje znalost cizích jazyků, proto je důležité je v rámci výuky motivovat. Výuka cizích jazyků si klade dva základní cíle. Komunikativní, který si klade za cíl připravit žáky

zejména po stránce komunikativní. Druhý je cíl výchovně vzdělávací, díky kterému by žáci měli poznat a respektovat cizí kultury.

Podobně jako u českého jazyka je i u jazyků cizích kladen velký důraz na komunikaci. U cizích jazyků je schopnost porozumět a dokázat se v cizí řeči vyjádřit základem, proto je v rámci cizích jazyků prospěšné využívat skupinovou práci, kde si žáci musí porozumět a dokázat zpracovat zadaný úkol pouze s využitím cizí řeči.

- **Dějepis** – poskytnout studentům informace o historii, připravit je na život v demokratickém státě, probudit u žáků hodnotovou orientaci, být hrdí na tradice a historii svého národa.

V rámci hodin dějepisu nebývá výuka ve skupinách příliš využívána, i v těchto hodinách si však může svůj prostor a využití nalézt. Například práce ve skupině je vhodná při procvičování letopočtů, kdy jeden student se dotazuje druhého na události, které se staly a také na rok jejich průběhu. V rámci skupiny mohou být také zpracovávány pracovní listy, které vyučující připraví v rámci procvičování.

- **Občanská nauka** – připravit žáky na život v demokratickém státě, informovat je o aktuálním dění. Pomáhat žákům navazovat a upevňovat nové sociální vztahy. Učit je respektovat a tolerovat společenské vztahy. Ukázat a vést žáky ke kritickému myšlení.

Skupinová výuka v občanské nauce může být také využita. Konkrétně skupinová metoda diskuze se do tohoto předmětu hodí. Jelikož by občanská nauka měla žákům poskytovat i přehled o aktuálním dění, mohou poté žáci v rámci skupin diskutovat nad možným řešením situace aktuální či historické.

- **Základy přírodních věd** – tento předmět slouží zejména k upevnění znalostí ze základní školy. Zařadit sem lze práci s fyzikálními jednotkami, získat povědomí o látkové hmotě, umět pojmenovat složitější názvosloví a strukturu látek, umět vysvětlit fyzikální jevy v přírodě, dokázat vyřešit jednoduchý fyzikální problém.

Při přírodních vědách může být práce ve skupině využita například při vytváření přírodovědných projektů, či při praktičtějším využití, jako jsou například laboratorní práce.

- **Matematika** – žáci dokáží využít matematiku v běžném životě. Dokázat přenést teoretické poznatky do praxe. Rozvoj logického myšlení žáků. Schopnost porozumět matematickému textu, používat početní postupy a běžné algoritmické postupy, být schopen jednodušší výpočty počítat z paměti. Dokázat analyzovat problém v úloze, vytvořit algebraický či geometrický model a úlohu vyřešit. Získávat pozitivní vztah k matematice.

I v matematice je možné využít práci ve skupinách, aby byl naplněn cíl předmětu vyplývající z RVP. Studenti mohou v rámci skupin řešit jeden příklad jinými metodami. Další možností může být několik zadaných příkladů, které jsou v rámci skupin rozděleny, po vypočítání si skupiny vzájemně prezentují postup a výsledek příkladu a vysvětlují tak ostatním skupinám, jak k výsledku došly.

- **Tělesná výchova** – osvojování nových tělesných dovedností, chápat zdraví a tělesnou zdatnost jako hodnoty, které jsou součástí kvalitního života. Vyhledávat pohybové aktivity. Osvojit si základy první pomoci, Při kolektivních hrách si osvojit různé role (hráč, spoluhráč, trenér, rozhodčí, divák).

Při hodinách tělesné výchovy bývá skupinová práce využívána hlavně při kolektivních sportech. Často se však žáci rozdělují do skupin, kdy každá skupina využívá určité náčiní a po vyučujícím určených časových intervalech se skupiny na stanovištích mění.

- **Informační technologie** – znalost základních pojmů týkajících se informačních technologií, žák dokáže vyjmenovat základní části počítače. Je schopen pracovat s operačním systémem a rozumí jeho principům. Dokáže pracovat s běžnými kancelářskými programy a grafickým editorem. Umí vyhledávat nové informace pomocí internetových zdrojů.

Informační technologie je jedním z předmětů, kde je lepší, pokud žáci pracují samostatně a jednotlivé úkony si v aktuálně probíraných programech jednotlivě, samostatně osvojují. I zde ale může vyučující výuku oživit za pomoci skupinové práce například na nějakém projektu, který budou žáci v rámci skupiny zpracovávat.

- **Písemná a elektronická komunikace** – v rámci tohoto předmětu žáci dokáží ovládat klávesnici desetiprstovou hmatovou metodou. Díky výuce je u žáků trénován písemný

projev a logické uvažování. Studenti musí pracovat a akceptovat písemnou normu. Je využívána elektronická komunikace.

Tento předmět je opět jedním z těch, při kterých je lepší individuální zpracování. Žáci si však mohou vytvořit skupiny, ve kterých si rozdělí role – například zákazník, dodavatel, dopravce. V rámci této hodiny bude muset každý z nich reagovat na korespondenci od toho druhého.

- **Hospodářský zeměpis** – studenti jsou schopni odpovídat na základní geografické otázky (kde, co a proč je tam umístěno). V průběhu hodin studenti srovnávají různé makroregiony, mají aktuální přehled o ekonomické, politické, demografické, a ekologické situaci v zemi.

V rámci skupin v předmětu hospodářský zeměpis mohou žáci společně dohledávat informace v mapách. Opět může být využita skupinová metoda diskuze, v rámci které žáci diskutují nad politickým či ekonomickým problémem, který je aktuální v dané době.

- **Ekonomika** – prolíná se s ostatními předměty (účetnictví, matematika, právo, finance). Žáci si osvojují hospodárné jednání v rámci etiky podniku. Jsou získány základní znalosti z oblasti podnikání, marketingu, národního hospodářství, tržní ekonomiky. Je kladen důraz, aby studenti své poznatky byli schopni aplikovat i v praxi.

V předmětu ekonomika je pro využití skupinové práce nespočet možností. Mohou to být například hry: Riskuj, Kufr. Dále mohou být vytvořeny pracovní listy, které jsou zpracovány v rámci skupiny na určité téma. Využita může být i výše zmíněná diskuze, při které žáci také rozvíjí klíčové kompetence vyplývající z RVP.

- **Účetnictví** – student je schopen ekonomicky myslet, vyhledávat a třídit informace. Zná základní účetní standardy, dokáže pracovat s účetními doklady. Je schopen účtovat operace související s dlouhodobým majetkem, zásobami, finančním majetkem, zároveň také umí pracovat s výnosy a náklady. Je schopen provést účetní uzávěrku. Žáci si neustále aktualizují informace.

V předmětu účetnictví je využití skupinové výuky náročnější podobně jako u matematiky. I zde lze však nalézt pro práci ve skupinách uplatnění. Například každá skupina dostane

k zaúčtování různé typy účetních dokladů, které poté musí představit svým spolužákům a zároveň jim vysvětlit, jak se tyto doklady účtují a proč. V rámci skupin mohou také žáci zpracovávat účetní případy různých firem, které na závěr prezentují svým spolužákům a napříč skupinami si porovnávají, jakých zisků která firma dosáhla. Pomocí práce ve skupinách si také žáci mohou aktualizovat informace.

- **Právo** – studenti jsou schopni aplikovat právní poznatky na běžné ekonomické a občanské situace. Jsou schopni vyhledat informace v právních zdrojích. Sledují novelizace právních předpisů. Dokáží interpretovat právní normy před jejich použitím na konkrétním případě.

Při hodinách práva může být skupinová práce využita opět k vyplnění pracovních listů, či k diskusi skupin nad aktuálními právními spory. Žáci mohou vyjádřit svůj názor, jak by oni postupovali v roli soudce, jaký by udělili trest, či co by změnili.

- **Bankovníctví** – Žáci znají a dokáží pracovat se základními pojmy. Jsou schopni aplikovat poznatky při řešení současných ekonomických problémů. Sledují aktuální dění týkající se bankovníctví. V průběhu studia jsou žáci připravováni na vysokoškolské metody studia.

U bankovníctví mohou díky skupinové práci studenti procvičovat základní pojmy. Žáci také mohou být rozděleni do skupin po celý školní rok, kdy se v jeho průběhu skupiny střídají a na začátku každé hodiny jedna ze skupin přednese svým spolužákům informace o aktuálním dění, například o pohybu kurzů a tak dále. Ve skupinách také mohou žáci řešit určité ekonomický problém, který souvisí s financováním, například zda zvýšit důchody či nikoliv, jaké by to mělo dopady na státní rozpočet a tak dále.

- **Ekonomie** – cílem je seznámit studenty se základními pojmy a kategoriemi ekonomie. Předmět slouží také jako příprava pro další ekonomické vzdělávání. Předmět má za cíl sledovat aktuální dění v národní i světové ekonomice

Práce ve skupině v předmětu ekonomie je velice podobná jako u předmětu ekonomika. I zde mohou studenti v rámci skupiny zpracovávat pracovní listy, procvičovat si základní pojmy za pomoci různých her a také si sdělovat informace o aktuálním dění za pomoci aktualit, které budou ve skupinách zpracovávat (oazlin, 2009).

3.2 Profil absolventa

Absolventi ekonomických oborů nacházejí uplatnění zejména v oblasti ekonomických, obchodně podnikatelských a administrativních činností. Absolventi obsazují pozice jako ekonom, účetní, finanční referent, referent v marketingu, obchodní zástupce, pojišťovací agent či pracovník v bance. Po vystudování a také v rámci ŠVP je absolvent schopen komunikovat a plně využívat dva cizí jazyky, pracovat se základními počítačovými programy a také s internetem. Je schopen vést i účetnictví podniku. Mezi jeho náplň práce může také patřit vedení personální agendy. Absolventi jsou v průběhu studia vedeni ke slušnosti, dodržování právních norem a obchodní etiky. Absolvent je schopen realizovat vlastní podnikatelské aktivity. V průběhu celého studia je také absolvent připravován k dalšímu vzdělávání zejména na vysoké škole.

Očekávané klíčové kompetence absolventa jsou následující:

- *mít všeobecný přehled o kultuře, historii a současnosti svého národa v kontextu evropském i světovém*
- *formulovat své názory a postoje ústně i písemně, komunikovat alespoň v jednom cizím jazyce, používat odborné názvosloví*
- *vzdělávat se i pracovat efektivně a objektivně hodnotit své výsledky*
- *adaptovat se na měnící se životní a pracovní podmínky, pracovat v týmu a přijmout zodpovědnost za svěřené úkoly*
- *pracovat s informacemi, využívat informační a komunikační prostředky a technologie*
- *aplikovat základní matematické vztahy, fyzikální a chemické zákonitosti při řešení praktických úloh*
- *znát práva a povinnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů, aktivně vyhledávat pracovní příležitosti*
- *jednat ekologicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje*
- *znát zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, požární ochrany a požární prevence (oazlin, 2009).*

Student ukončí čtyřleté vzdělávání maturitní zkouškou. Po úspěšném splnění této zkoušky obdrží jako důkaz maturitní vysvědčení. Tím dosáhl ve stupni vzdělání středního odborného

vzdělání s maturitní zkouškou. Součástí maturitní zkoušky je nutné prokázání jak teoretických znalostí tak i praktických.

Díky využívání skupinové práce dochází u studentů k rozvíjení klíčových kompetencí. Z profilu absolventa jsou to zejména následující: formulovat své názory a postoje, objektivně hodnotit své výsledky, adaptovat se na měnící se podmínky, které skupinová práce přináší například díky měnícím se týmům napříč hodinami. Další velmi podstatnou rozvíjející se kompetencí, která je také zahrnuta v profilu absolventa, je práce v týmu a schopnost přijmout odpovědnost za svěřené úkoly. Být schopen pracovat s informacemi, nebo dokázat vyhledat nová fakta, jsou další kompetencí rozvíjející se v rámci práce ve skupině a řadí se do bodů, které splňuje absolvent střední ekonomické školy. Skupinová práce rozvíjí u absolventů, jak již bylo zmíněno, mnoho z klíčových kompetencí, které jsou stanovené v RVP. Ani v RVP či ŠVP není však zmínka o tom, že by právě skupinová práce měla být pro zlepšení klíčových kompetencí absolventa využívána.

3.3 ŠVP střední ekonomické školy

Jako všechny ostatní střední školy i ekonomicky zaměřené vzdělávací instituce mají své ŠVP. Základem pro vytvoření školního vzdělávacího programu je rámcový vzdělávací program, ze kterého ŠVP vychází. RVP je vytvořen na národní úrovni, jeho cílem je garantovat povinný rámec učiva.

Na základě RVP si poté školy samy vytvářejí své ŠVP. Díky vytváření ŠVP má škola možnost rozšířit výukový program podle svých cílů, například zvýšit dotaci hodin cizích jazyků. Školní vzdělávací program je schválen ředitelem školy, který zodpovídá za jeho naplnění. Povinnost školy je každému zájemci umožnit nahlédnout do ŠVP.

ŠVP je nedílnou součástí každé střední školy. Každý školní vzdělávací program je vytvořen jinými autory, a tudíž se vždy jedná o originál. Díky ŠVP mají školy možnost realizovat výuku dle svého uvážení, jedinou podmínkou je, aby ŠVP vycházel a respektoval RVP.

Školní vzdělávací program Obchodní akademie ve Frýdlantu i ve Zlíně, se kterými bylo v této práci pracováno, neuplatňuje využití skupinové práce. Zmínka je zde pouze o projektovém vyučování, které je další organizační formou výuky. RVP neuvádí, jak a kdy má být využita

skupinová výuka. I to tedy může být důvodem, proč poté střední školy tuto organizační formu do svých ŠVP nezařazují, a využití skupinové výuky je poté zcela v režii vyučujícího.

4. Přípravy na vyučovací hodinu

Na úvod této kapitoly bude v krátkosti představena Střední škola hospodářská a lesnická Frýdlant, na které probíhala praxe autorky, a kde byla praktická část vyzkoušena. Tato kapitola představuje již pět konkrétních příprav na vyučovací hodiny. Tyto přípravy jsou vytvořeny pro předměty ekonomika a účetnictví. Součástí těchto dokumentů je využití skupinové práce, která je charakterizována výše. Využití této organizační formy je ukázáno na učivu již zmíněných předmětů. Témata, která jsou v přípravách zpracována, vychází z RVP pro obchodní akademie.

4.1 Střední škola hospodářská a lesnická Frýdlant

Střední škola hospodářská a lesnická ve Frýdlantu vznikla dne 1. 4. 2007, kdy došlo ke sloučení Střední hospodářské školy ve Frýdlantu a Střední školy lesnické v Hejnicích. Tato škola je právnickou osobou, v jejímž čele stojí ředitel této příspěvkové organizace. Ředitel školy je zároveň statutárním orgánem právnické osoby.

Tato školská instituce se skládá ze střední školy, domova mládeže, školní jídelny a školního statku. Střední škola je rozdělena do čtyř budov, kde probíhá jak teoretická, tak praktická výuka. Tři z těchto budov se nachází ve Frýdlantu a jedna v Hejnicích.

Střední škola ve Frýdlantu nabízí žákům jak tříleté učební obory, které jsou zakončeny výučním listem, tak i obory maturitní, při kterých student při úspěšném absolvování získá maturitu.

Tato škola jako jedna z mála nabízí také dvouleté studium žákům se středně těžkým mentálním postižením. Tyto obory spojují všeobecné, odborné a praktické vzdělávání k provádění základních odborných činností.

Mezi tříleté obory, které škola zájemcům nabízí, patří:

- Opravář zemědělských strojů
- Zemědělec – farmář
- Strojní mechanik
- Pekař

- Řezník – uzenář
- Prodavač
- Kuchař – číšník
- Zedník
- Lesní mechanizátor
- Zpracovatel dřeva
- Zahradník
- Strojírenské práce
- Potravinářská výroba
- Stravovací a ubytovací služby
- Pečovatelské služby
- Zednické práce

Čtyřleté maturitní obory škola nabízí následující:

- Agropodnikání
- Veterinářství
- Ekologie a životní prostředí
- Obchodní akademie
- Sociální činnost

Obory nástavbové:

- Podnikání
- Sociální činnost

V rámci odborné praxe byly následující praktické přípravy odučeny v předmětech účetnictví a ekonomika u oborů Obchodní akademie a Sociální činnost. V každé přípravě je vždy uvedeno, pro který obor, předmět a ročník byla připravena.

4.2 Příprava číslo 1

Předmět: Ekonomika

Ročník: 1. (SOŠ)

Téma: Právníkové formy

Tvořivý úkol pro studenty: skupinová práce – založení fiktivního podniku

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Téma minulé hodiny: Založení a vznik podniku

EDUKAČNÍ CÍLE:

- Žák se seznámí se základními pojmy – co znamená pojem právnické formy, je schopen vyjmenovat základní právnické formy využívané v ČR – akciová společnost, společnost s ručením omezením, kapitálová společnost, veřejná obchodní společnost, družstvo
- Žák umí vysvětlit základní charakteristiku právnických forem – počet zakládajících členů, ručení za závazky, výše základního kapitálu, dělení zisku
- Žák zpracuje jednoduchý podnikatelský záměr – volba jedné z právnických forem, předmět podnikání, základní kapitál, země vývozu, počet zakládajících členů
- Žák popíše kroky důležité při založení podniku, při způsobech zrušení podniku a zániku podniku
- Žák je schopen pracovat ve skupině a formulovat svoje názory, diskutovat s ostatními členy skupiny – rozvinutí klíčových kompetencí (komunikace, týmová práce, práce s textem)

METODY A ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH VYUČOVACÍ HODINY

- Fáze motivační: úvod, aktivace myšlenkových operací – žáci se otočí ke svým spolužákům – vzniknout malé skupinky po 4 studentech, kteří v rámci aktivace myšlenkových operací zpracují myšlenkovou mapu, hlavní název: právnické formy
- Fáze expoziční: metoda výkladová, skupinová práce
- Fáze aplikační/ fixační: práce ve skupině na úkolu – diskuze nad danou problematikou
- Fáze hodnocení: sebehodnocení skupin, hodnocení učitele, shrnutí poznatků v rámci celé třídy – nosné poznatky jsou vypisovány na tabuli a žáci si kontrolují, zda mají tyto informace již zapsané, náznak průběhu další hodiny

SAMOTNÝ PRŮBĚH REALIZAČNÍ FÁZE HODINY:

Pomůcky:

Student

- Sešit, psací potřeby, čtvrtka, učebnice

Vyučující

- Tabule, barevné fixy, poznámky k hodině, příprava skupinové práce

PŘÍPRAVA PŘED HODINOU

- Zajištění prostorné učebny, kde studenti budou mít možnost pohodlně pracovat ve skupinách
- Učebna nabízí možnost spojit vždy dvě lavice k sobě, které vytvoří obdélník a žáci tak získají pro skupinovou práci větší prostor
- Informovat žáky o utvoření skupin

PRŮBĚH HODINY

- Úvod do hodiny: 2 minuty
  - Pozdravení se s žáky
  - Zápis absence do školního systému
  - Seznámení s průběhem a cílem hodiny

FÁZE MOTIVAČNÍ

- Fáze motivační: 8 minut
  - Vyučující nastíní průběh hodiny
  - Vysvětlí žákům, co po nich v dnešní hodině bude vyžadovat
  - Učitel přiblíží žákům, jak poznatky z dnešní hodiny využijí v dalších hodinách

FÁZE EXPOZIČNÍ

- Fáze expoziční: 10 minut
  - Učitel se žáky kreslí myšlenkovou mapu, kterou si měli studenti na začátku hodiny ve skupinkách připravit, žáci říkají učiteli výrazy k danému tématu – právnické formy, čímž se myšlenková mapa rozvětňuje

- Za pomoci myšlenkové mapy vyučující zjišťuje názory a již získané vědomosti žáků na dané téma
- Žáci si myšlenkovou mapu překreslují do sešitu, učitel s nimi aktivně komunikuje a odpovídá na případné dotazy žáků

FÁZE APLIKAČNÍ/ FIXAČNÍ

- Fáze aplikační/ fixační: 15 minut
  - Práce na skupinovém úkolu – zpracování podnikatelského záměru, který bude sloužit jako souhrnné opakování pro žáky a zároveň poslouží k rozvinutí jejich komunikačních dovedností
  - Žáci se rozdělí na skupiny zhruba po 4 (záleží na počtu žáků ve třídě). Jelikož se jedná o přípravu pro první ročník, kde ještě nejsou navázány takové přátelské vztahy, proběhlo rozdělení do skupin za pomoci čísel. Každý žák postupně obdržel číslo od 1 – 4 , studenti, kteří měli jedničku poté utvořili skupinu, dále žáci s číslem dva, tři i čtyři. Celkem tedy budou utvořeny čtyři skupiny.
  - V průběhu stanového času mají žáci za úkol založení fiktivního podnik. V rámci skupiny se tedy musí dohodnout na právní formě, výši základního kapitálu, produktu, názvu firmy, oboru podnikání a počtu zaměstnanců
  - Žáci vše sepisují na papír, který pak slouží jako souhrn informací pro ostatní spolužáky při závěrečné prezentaci
  - Učitel zde má zejména funkci pozorovací či poradenskou
  - Vyučující se může zaměřit například na rozdělení rolí ve skupině a celkový průběh spolupráce a komunikace ve skupině

FÁZE HODNOCENÍ

- Fáze hodnocení: 5 minut
  - Studenti prezentují výsledky své skupinové práce ostatním spolužákům a zodpoví případné dotazy
  - Každá skupina představí svou firmu – produkt, který společnost vyrábí, jaká je její právní forma, počet zaměstnanců, zemi vývozu
  - Vyučující se všemi žáky na konci hodiny vyhodnotí nejoriginálnější podnikatelský záměr – na tabuli jsou napsány názvy všech firem, které

žáci zpracovávali, každý student si vezme křídou a přidělí hlas společnosti, která má podle něj nejoriginálnější výrobek

- Vyučující poskytne všem studentům zpětnou vazbu – zda by byla možnost realizovat výrobu jejich produktu, zda zvolili správnou právní formu, nakonec i učitel přiřadí svůj hlas pod jednu z na tabuli vypsanych firem

ZAKONČENÍ HODINY

- Zakončení hodiny: 5 minut
  - Shrnutí nových poznatků – žáci sedí zpět každý ve své lavici, otevřou si sešit, vyučující řekne jednu z právnických forem, a žáci sepisují vše, co o dané formě vědí. Takhle si zkusí v rychlosti charakterizovat pět základních forem, s vyučujícím pak doplní chybějící informace
  - Zadání domácího úkolu, který poslouží jako souhrnné procvičení dosavadních ekonomických pojmů, které učitel s žáky probral
  - Úklid učebny
  - Rozloučení se s žáky

VLASTNÍ ZHODNOCENÍ

- Sebereflexe
- Odstranění případných nedostatků či úprava materiálů na další výuku

ZÁVĚR

Tato příprava nebyla náročná na přípravu. Náročnější však bylo stihnout vše, co příprava obsahovala ve stanovém čase 45 minut. Žáci skupiny sice utvořili rychle, ale dlouhou dobu přemýšleli, jaký inovativní produkt by jejich firma měla vyrábět a distribuovat. Někteří z nich navíc pracovali ve skupině v tak rozsáhlém čase poprvé, jelikož když jsem se ptala, zda pracovali ve skupinách i na základní škole, tak většina odpovědí byla záporná. Práci ve skupině měli spojenou pouze s pracovními listy, při jejichž vypracování se mohli radit se sousedem.

Než se studenti v týmech shodli, uplynula většina stanového času, a na další body, které měli o své firmě zpracovat, jim již nezbyl čas. Při závěrečné prezentaci tak mnoho z nich improvizovalo a informace, které prezentovali ostatním spolužákům, tak nedávaly smysl.

Celkově však žáky takto zaměřená hodina bavila, pouze by se mělo lépe pracovat s časem. Ideálně pokud to vyučujícímu počet hodin dovolí, nechat studentům celou jednu vyučovací hodinu na přípravu informací a až v druhé hodině prezentovat výsledky práce.

Velmi mě však potěšila reakce cvičného učitele, který hodinu hodnotil pozitivně, jelikož žáci měli možnost pochopit, jak právnické formy fungují z praktického hlediska- kdo opravdu ručí za závazky, jak je důležité vymyslet originální produkt, promyslet zemi vývozu a tak dále. Podle jeho názoru je to výborná možnost pro téma na projektový den, který škola zatím neorganizuje. Do budoucna však, pokud by bylo více takových nápadů, by to byla možnost, jak žákům výuku obohatit a zpříjemnit.

Já sama jsem z celkového průběhu hodiny neměla příliš dobrý pocit, jelikož její průběh nebyl dle mých představ a při psaní této přípravy, jsem doufala, že na konci hodiny nám s žáky zbude více času na diskuzi. Těšila jsem, jak zhodnotíme jejich originální nápady na produkt, který třeba ještě nikdo nevymyslel, na což bohužel nezbyl čas. Každá skupina stihla pouze říci základní informace a na hromadnou diskuzi a sdílení nápadů ostatních spolužáků již nedošlo. Toto mě opravdu mrzelo, jelikož jsem studenty nechtěla okrádat o přestávku, zároveň jsem však věděla, že další hodinu již nebudeme mít prostor se k tématu vrátit, jelikož by poté studenti nestihli projít vše, co měli naplánované. Pro svou představu jsem si od studentů alespoň vybrala papíry, na které svůj podnikatelský záměr zpracovávali, abych měla nějakou představu o jejich fantazii. Hodnocení a reakce spolužáků jsem se však již nedočkala.

4.3 Příprava číslo 2

Předmět: Ekonomika

Téma: Základní ekonomické pojmy

Tvořivý úkol pro studenty – skupinová hra Riskuj

Časová dotace: 45 minut

EDUKAČNÍ CÍLE:

- Žák si procvičí základními pojmy- zejména bude tato hodina zaměřena na opakování pojmů týkajících se právnických forem, které byly probrány minulou vyučovací hodinu. Dále poté opakování poznatků z makroekonomie, mikroekonomie a ekonomických systémů.

- Žák je schopen dané téma charakterizovat, dokáže popsat, jak vzniká a zaniká společnost, jaké právní formy v ČR existují, co je pro každou z nich charakteristické, je schopen určit rozdíl mezi makroekonomií a mikroekonomií.
- Žák je schopen pracovat ve skupině a formulovat svoje názory – rozvinutí klíčových kompetencí
- Žák je schopen teoretické poznatky aplikovat v praxi – je schopen říci minimální výši základního kapitálu firem, počet zakládajících společníků, kdo a v jaké výši ručí za závazky společnosti, a to vše dle jejich právní formy.

METODY A ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH VYUČOVACÍ HODINY

- Fáze motivační: úvod, aktivace myšlenkových operací - vyučující náhodně vybere pět studentů, kterým položí otázku z předem připravené hry Riskuj. Díky tomu žáci z aktivní, vyučující však neřekne, že odpovědi na dané otázky budou v hodině ještě potřebovat
- Fáze expoziční: metoda výkladová, skupinová práce
- Fáze aplikační/ fixační: práce ve skupině na úkolu – diskuze nad danou problematikou
- Fáze hodnocení: sebehodnocení skupin, hodnocení učitele, náznak průběhu další hodiny, učitel vyhodnotí nejlepší skupinu dle získaných bodů, žáci poté budou mít prostor, aby sdělili, jaké otázky měli největší problém ve skupině zodpovědět, vyučující poté případné nejasnosti žákům vysvětlí

SAMOTNÝ PRŮBĚH REALIZAČNÍ FÁZE HODINY:

Pomůcky:

Student

- Sešit, psací potřeby, učebnice

Vyučující

- Tabule, barevné fixy, poznámky k hodině, hra Riskuj

PŘÍPRAVA PŘED HODINOU

- Vytvoření hry Riskuj (Tabulka 2)
- Zajištění prostorné učebny, kde studenti budou mít možnost pohodlně pracovat ve skupinách – učebna umožní spojit dvě lavice dohromady, které

vytvoří větší stůl, kolem kterého si žáci sednou tak, aby na sebe všichni členové skupiny viděli a měli možnost snadno komunikovat napříč celou skupinou

- Informovat žáky o utvoření skupin

PRŮBĚH HODINY

- Úvod do hodiny: 2 minuty
  - Pozdravení se s žáky
  - Zápiskování absence do školního systému
  - Seznámení s průběhem a cílem hodiny

FÁZE MOTIVAČNÍ

- Fáze motivační: 8 minut
  - Vyučující nastíní průběh hodiny
  - Vysvětlí žákům, co po nich v dnešní hodině bude vyžadovat
  - Učitel přiblíží žákům, jak poznatky z dnešní hodiny využijí v dalších hodinách

FÁZE EXPOZIČNÍ

- Fáze expoziční: 10 minut
  - Učitel se žáky procvičí skupinovou techniku zvanou diskuze
  - Žáci se otočí ke svým spolužákům – vzniknou skupinky po 4, každé skupině zadá vyučující ekonomický pojem. Žáci poté ve čtveřicích diskutují nad jeho významem a zaznamenají si charakteristiku daného pojmu, nad kterou se shodnou, a kterou poté sdělí vyučujícímu
  - Za pomoci diskuze vyučující zjišťuje názory a již získané vědomosti žáků z oblasti ekonomie
  - Žáci si hlavní pojmy, které při diskusi zazní, zapíší do sešitu, učitel s nimi aktivně komunikuje a odpovídá na případné dotazy

FÁZE APLIKAČNÍ/ FIXAČNÍ

- Fáze aplikační/ fixační: 15 minut

- Skupinová hra – Riskuj, která bude připravena vyučujícím, bude sloužit jako opakování probraných pojmů pro žáky a zároveň poslouží k rozvinutí jejich komunikačních dovedností
- Diskuze ve skupinách, snaha o ujasnění a zlepšení dosavadních znalostí nenásilnou formou v rámci skupiny spolužáků
- Zodpovězení případných dotazů, které by nastaly po zodpovězení správné odpovědi
- Po minulé hodině, kdy byly žáci rozděleni pomocí čísel, bude v této hodině využito rozdělení dobrovolné – žáci utvoří skupiny po čtyřech dle vlastního uvážení

FÁZE HODNOCENÍ

- Fáze hodnocení: 5 minut
  - Studenti aktivně diskutují o správných odpovědích, proběhne vyhlášení nejúspěšnější skupiny
  - Vyučující poskytne zpětnou vazbu, zejména na skupinovou práci – zda se dle jeho názoru zapojovali všichni členové skupin. Poté žákům sdělí, jaké učivo si mají ještě procvičit, jelikož v průběhu hry zaznamenal v dané látce mezery
  - Žáci sdělí, jak se jim ve skupinách pracovalo, a zda je tato forma vyučování – skupinová práce baví

ZAKONČENÍ HODINY

- Zakončení hodiny: 5 minut
  - Úklid učebny
  - Rozloučení se s vyučujícím

Tabulka 2: HRA RISKUJ

PRÁVNÍ FORMY	100	200	500	1000
EKONOMICKÉ SYSTÉMY	100	200	500	1000
MAKROEKONOMIE A MIKROEKONOMIE	100	200	500	1000

PRÁVNÍ FORMY

100: Co znamená zkratka v.o.s.? **Veřejná obchodní společnost**

200: Kolik společníků zakládá komanditní společnost a jak se nazývají? **Dva, komanditista a komplementář**

500: Jaký je základní kapitál společnosti s ručením omezením? **1 Kč**

1000: Jaké dva systémy se vyskytují u akciové společnosti? **Dualistický a Monistický systém**

EKONOMICKÉ SYSTÉMY

100: Jak zní tři základní ekonomické otázky? **Co vyrábět? Jakým způsobem vyrábět? Pro koho vyrábět?**

200: Vyjmenujte 4 ekonomické systémy? **Zvykový, příkazový, tržní, smíšený**

500: Jaký ekonomický systém má ČR? **Smíšený**

1000: Co znamená zkratka CPE? **Centrálně plánovaná ekonomika (příkazový systém)**

MAKROEKONOMIE A MIKROEKONOMIE

100: Které ekonomické veličiny zkoumá makroekonomie (alespoň tři)? **Nezaměstnanost, HDP, Inflace, daně**

200: Jmenujte alespoň dva subjekty, které zkoumá mikroekonomie? **Firma, jednotlivec, organizace**

500: Jmenujte tři výrobní faktory? **Práce, půda, kapitál**

1000: Co je to monopol? **Jediný výrobce určitého výrobku s absolutní mocí nad spotřebitelem. Růst cen je limitován koupěschopností spotřebitelů. Likvidace konkurence na straně nabídky a ochromení působení tržního mechanismu. Nutná regulace státem.**

VLASTNÍ ZHODNOCENÍ

- Sebereflexe
- Odstranění případných nedostatků či úprava materiálů na další výuku.

ZÁVĚR

Příprava druhá byla o poznání jednodušší. Díky poučení z minulé přípravy byli studenti informováni dopředu, že v hodině bude probíhat práce ve skupině. Proto byli žáci požádáni již předešlou hodinu, aby si připravili skupiny po 4, ve kterých bude probíhat práce v další hodině.

Po úvodu a krátké motivační fázi studenti utvořili skupinky, které si sedli k sobě, aby mohli spolupracovat. Hru Riskuj, si ještě každý pamatoval z dob, kdy běžela v televizi, takže nebylo zapotřebí vysvětlování pravidel, které by zdržovalo. Žáky hra bavila, oproti minulé skupinové práci jim vyhovoval fakt, že viděli výsledky a skupinová práce byla soutěž mezi nimi.

Rozvíjena, zde byla zejména komunikace a nutná rychlost rozhodování, jelikož žáci měli na odpověď a poradu ve skupině pouze 45 vteřin. Tato příprava byla časově lépe rozvržena než příprava číslo 1. Vidět zde byla také větší aktivita, motivace a i zájem ze strany žáků, kteří chtěli se svou skupinou vyhrát.

Volba vytvoření skupin dle uvážení samotných studentů nebyla úplně šťastná. Sice jsem studenty informovala o tom, že si mají skupiny vytvořit a být tak na hodinu připraveni, jelikož ale v tomto období byla chřipková epidemie, někteří z nich chyběli na hodině, kde měla práce ve skupinách probíhat, a někteří na vyučovací hodině, kde byla zmíněná informace, že se následující hodinu bude pracovat ve skupinách. Organizace při utvoření skupin tím pádem zabrala více času, než jsem předpokládala.

Protože se jednalo o stejnou třídu, ve které jsem zkoušela svou první přípravu, věděla jsem, že žáci zde mnoho zkušeností s prací ve skupinách nemají. I to byl jeden z důvodů volby vytvoření skupin dle jejich uvážení, jelikož jsem nechtěla ve studentech vyvolávat pro ně nepříjemné pocity. Také jsem byla zvědavá, zda při práci ve skupinách, které si utvoří dle svého uvážení, budu spatřovat lepší komunikaci mezi studenty a také zda si studenti nějak rozdělí role.

K rozdělení rolí při této skupinové aktivitě nedošlo, co mě ale velice překvapilo, byla rozpačitost žáků při výběru otázky, kdy jsme někdy čekali s ostatními skupinami několik minut než si skupina, která je na řadě, zvolí okruh. Studenti se také poté překřikovali s odpověďmi, proto jsem rozhodla, že si každá skupina zvolí mluvčího, který vždy vybere otázku a poté na ni také odpoví.

S cvičným vyučujícím jsme se na konci hodiny při závěrečné reflexi shodli, že tento typ skupinové práce by byl vhodný spíše u starších žáků, kteří se již lépe znají a spolupráce by pro ně byla snadnější. U těchto skupin bylo pozorovatelné, že někteří žáci, zejména ti, co jsou v učivu slabší, se do aktivity příliš nezapojovali a nechali své kolegy, ať sami vymyslí odpověď. Z tohoto důvodů mi cvičící vyučující navrhl alternativu - rozdělit žáky do více menších skupin, což by bylo organizačně náročnější, ale zapojit by se museli všichni studenti, jelikož by jejich neaktivita byla v menších skupinkách nepřehlédnutelná.

4.4 Příprava číslo 3

Předmět: Ekonomika

Ročník: 3. (SOŠ)

Téma: Trh práce

Tvořivý úkol pro studenty: skupinová práce – zkušební pohovor

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

EDUKAČNÍ CÍLE:

- Žák se seznámí se základními náležitostmi pohovoru – jak se na pohovor připravit (volba správného oděvu, informace o firmě, kvalitně zpracovaný životopis, spisovná mluva, slušné chování a tak dále)

- Žák si v rámci skupiny vyzkouší průběh pohovoru. V rámci utvořených skupin, budou mít studenti rozdělené role, kde si každý z nich v průběhu hodiny každou z nich vyzkouší
- Žák má přehled o základních pojmech týkajících se trhu práce – je schopen charakterizovat pojmy jako pracovní doba, plat, mzda, nezaměstnanost, náležitosti pracovní smlouvy a další
- Žák je schopen pracovat ve skupině a formulovat své názory – rozvinutí klíčových kompetencí

METODY A ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH VYUČOVACÍ HODINY

- Fáze motivační: úvod, aktivace myšlenkových operací – žáci si otevřou sešit a vyučující jim nechá 5 minut, aby zapsali deset pojmů, které jakkoli souvisí s trhem práce – například: mzda, nezaměstnanost, plat, pracovní smlouva a tak dále
- Fáze expoziční: metoda výkladová, skupinová práce
- Fáze aplikační/ fixační: práce ve skupině – zkušební pohovor
- Fáze hodnocení: sebehodnocení skupin – na konci vyučovací hodiny žáci hromadně sdělí, jaká role se jim líbila nejvíce, a která jim naopak byla nejméně přirozená. Hodnocení učitele – vyučující, zde má roli pozorovatele – shrne, jak se mu přístup žáků ke skupinové práci líbil, vyzdvihne otázky, které ho zaujaly. Pokud to prostor a časové podmínky dovolí, je ideální, aby žáci na toto závěrečné hodnocení seděli v kruhu, aby na sebe vzájemně viděli a mohli spolu snadněji komunikovat popřípadě i diskutovat. Následuje náznak průběhu další hodiny.

SAMOTNÝ PRŮBĚH REALIZAČNÍ FÁZE HODINY:

Pomůcky:

Student

- Sešit, psací potřeby, učebnice

Vyučující

- Tabule, barevné fixy, poznámky k hodině

PŘÍPRAVA NA HODINU

- Zajištění prostorné učebny, kde studenti budou mít možnost pohodlně pracovat ve skupinách. Ideální je učebna, která umožní žákům vytvořit kruh ze židlí pro závěrečné hodnocení skupinové práce
- Informovat žáky o utvoření skupin po 3 studentech

PRŮBĚH HODINY

- Úvod do hodiny: 2 minuty
  - Pozdravení se s žáky
  - Zápis absence do školního systému
  - Seznámení s průběhem a cílem hodiny

FÁZE MOTIVAČNÍ

- Fáze motivační: 8 minut
  - Vyučující nastíní průběh celé hodiny
  - Vyzve žáky k zapisování informací do sešitů
  - Informuje žáky o cílech dané hodiny
  - Vysvětlí studentům, proč jsou poznatky z dnešní výuky důležité, a kde je uplatní

FÁZE EXPOZIČNÍ

- Fáze expoziční: 10 minut
  - Učitel společně se žáky zapisuje na tabuli veškeré informace, které žáky napadnout k zadanému tématu „pracovní pohovor“
  - Společně nad pojmy diskutují a snaží se mezi nimi nalézt souvislost
  - Vyučující má snahu zapojit všechny studenty, může pokládat otázky žákům, kteří nevykazují aktivitu
  - Pokud není odpověď správná, vyučující zatím žáky neopravuje, aby je nedemotivoval k další práci

FÁZE APLIKAČNÍ/ FIXAČNÍ

- Fáze aplikační/ fixační: 10 minut

- Žáci se rozdělí do skupin po 3, dle získaných poznatků z předešlé práce na tabuli se snaží v rámci skupiny zinscenovat pracovní pohovor
- Jeden z žáků je v roli uchazeče, druhý si vyzkouší roli personálního ředitele, třetí je v pozici pozorovatele, který si zapisuje poznatky, jenž poslouží u závěrečné diskuze s vyučujícím
- Vždy po třech minutách se žáci otočí, čímž si v průběhu hodiny vyzkouší všechny tři role
- Žáci jsou rozděleni do skupin dle instrukcí učitele, který si skupiny předem promyslel, a rozdělil žáky tak, aby byly skupiny rovnoměrně rozdělené a práce v nich byla pro všechny co nejvíce přínosná

FÁZE HODNOCENÍ

- Fáze hodnocení: 13 minut
  - Žáci prezentují své poznatky, které si zapsali v roli pozorovatele
  - Nad poznámkami diskutují společně se spolužáky a vyučujícím
  - Nosné body učitel zapisuje na tabuli a žáci si je přepisují do sešitů
  - Hodnocení průběhu skupinové práce ze strany studentů i učitelů, důležité budou zejména pocity studentů v jednotlivých rolích
  - Poskytnutí zpětné vazby ze strany vyučujícího – jak byl vyučující spokojen s průběhem skupinové práce, zajímavé otázky, které si studenti v rámci pohovorů pokládali

ZAKONČENÍ HODINY

- Zakončení: 2 minuty
  - Poskytnutí odpovědí na případné dotazy
  - Zadání domácího úkolu
  - Rozloučení

VLASTNÍ ZHODNOCENÍ

- Sebereflexe
- Zhodnocení rozvržení hodiny, případné úpravy materiálu

ZÁVĚR

Příprava s číslem 3 patřila k vydařenějším. Jelikož žáci viděli využití poznatků z této práce v budoucím životě, snažili se zapojit a všechny role plnili poctivě a zodpovědně. Ze začátku byl znát trošku stud, jelikož žáci, kteří byli v roli zaměstnavatele hledajícího nové zaměstnance, nevěděli úplně přesně na co se ptát. Zejména proto by bylo dobré v další hodině, kde by byla tato příprava využita, s žáky před skupinovou prací projít typické otázky, které na pohovoru zaznívají. Získali by tak lepší představu na co se svých spolužáků ptát a předešlo by se tím počátečním rozpakům.

Hladšímu průběhu určitě napomohl fakt, že jsem v této třídě před touto aktivitou odučila několik hodin a žáky již poznala. Proto jsem věděla, že pokud nechám studenty, aby si skupiny utvořili sami, nebude práce fungovat, jelikož třída byla spíše chlapecká a žáci se předháněli, který z nich bude vtipnější. Zejména z tohoto důvodu jsem se rozhodla skupiny utvořit sama, jelikož jsem se obávala, že by byly jen skupiny chlapecké a naopak jen dívčí. Studenty jsem tedy rozdělila tak, aby v každé skupině byly tři členi – první variantou byly dvě dívky a jeden chlapec, druhou pak dva chlapci a jedna dívka.

Rozdíl jsem také spatřovala ve faktu, že to byly již starší - vyzrálejší studenti, kteří již měli s prací ve skupinách větší zkušenosti a tak byl celkový průběh hodiny hladší. Studenti dopředu věděli, co mají dělat – vyslechnout si mé instrukce, jak bude práce probíhat, poté se rozdělit do určených skupin a nakonec si najít prostor v učebně, kde budou mít na svou práci klid a nebudou je rušit ostatní skupiny.

Jelikož se jednalo o studenty, kteří jsou přeci jen v dospívajícím věku, obávala jsem se povolání, která by pracovní pohovor zvolili, a proto jsem jim předem na tabuli napsala deset základních povolání – asistent/ka ředitele, servírka/číšník, učitel/ka v mateřské škole, automechanik, ředitel/ka neziskové organizace, cukrář/ka, IT technolog, novinář/ka, prodavač/ka v supermarketu a ředitel/ka marketingového oddělení. Žáci si měli vybrat z těchto deseti povolání vždy tak, aby měl každý člen skupiny jiné. Tímto způsobem jsem chtěla docílit různých otázek ze strany zaměstnavatele na uchazeče.

Po hodině jsme se s vyučujícím shodli, že to byla hodina, která žáky opravdu bavila, a poskytla jim praktický náhled na životní situaci, kterou si projde každý z nich. Zároveň to byla pro studenty relativně odpočinková hodina, kdy nemuseli přemýšlet nad novými pojmy a zapisovat si nové teoretické poznatky. Vyučující ocenil rozdělení do skupin, jelikož jsme se již před hodinou shodli, že některé žáky utvořené skupiny by nemusely být pro práci příliš

prospěšné. Shodli jsme se však také na faktu, že před touto aktivitou by bylo se studenty vhodné projít několik základních otázek o tom, jak pracovní pohovor probíhá, jelikož počáteční rozpaky byly znát na všech studentech.

Z hodiny jsem měla vcelku dobrý pocit a byla jsem ráda, že se žáci v poklidu rozdělili do mnou stanovených skupin. I v závěrečném zhodnocení přicházelo z jejich strany mnoho zajímavých poznatků, které získali až už v roli pozorovatele, uchazeče o zaměstnání, či zaměstnavatele tedy personalisty, který měl přijímací pohovor na starost.

Z časového hlediska nebyly v průběhu realizace této přípravy shledány žádné větší nedostatky. Je však důležité hlídat střídání rolí, aby si každý student vyzkoušel všechny tři role, kterými si má v rámci této přípravy projít.

4.5 Příprava číslo 4

Předmět: Účetnictví

Ročník: 1. (SOŠ)

Téma: Rozvaha – složky majetku

Tvořivý úkol pro studenty: skupinová práce – metoda kolotoč

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

EDUKAČNÍ CÍLE:

- Žák se seznámí s definicí a významem pojmu rozvaha – je schopen pojmenovat a zařadit základní položky do čtyř základních skupin rozvahy
- Žák je schopen říci, proč je rozvaha pro podnik důležitá – chápe, proč každý podnik musí v rámci své činnosti rozvahu evidovat
- Žák ovládá základní rozdělení rozvahy – při zadání základních účetních položek, je schopen sám rozvahu utvořit
- Žák je schopen ke každé skupině patřící do rozvahy přiřadit správné položky, které do skupiny náleží, po rozdělení je schopen dopočítat výši zisku či naopak ztráty podniku
- Žák v rámci skupinové práce procvičí komunikační schopnosti

METODY A ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH VYUČOVACÍ HODINY

- Fáze motivační: úvod, aktivace myšlenkových operací za pomoci myšlenkové mapy, kterou budou žáci vytvářet společně s vyučujícím
- Fáze expoziční: metoda výkladová, forma skupinové vyučovací metody
- Fáze aplikační/ fixační: skupinová metoda - kolotoč
- Fáze hodnocení: sebehodnocení skupin – jak se žáci cítili v průběhu skupinové práce, zda jim změna partnera vyhovovala, zda byli schopni na pojmy zadané na kartičkách odpovědět, zhodnocení práce učitelem – jak aktivita probíhala, zda žáci řešili pouze určené téma, jak byli schopni dané pojmy charakterizovat, závěrečné shrnutí

SAMOTNÝ PRŮBĚH REALIZAČNÍ FÁZE HODINY:

Pomůcky:

Student

- Sešit, psací potřeby, učebnice

Vyučující

- Tabule, barevné fixy, poznámky k hodině

PŘÍPRAVA PŘED HODINOU

- Vytvoření kartiček, které budou využity při skupinové práci kolotoč
- Zajištění prostorné učebny, kde bude možnost utvořit kruh z židlí
- Informovat žáky, o utvoření skupin

PRŮBĚH HODINY/ FÁZE VÝUKY

- Úvod do hodiny: 2 minuty
  - Pozdravení se s žáky
  - Zápis absence do školního systému či třídní knihy
  - Seznámení s průběhem a cílem hodiny

FÁZE MOTIVAČNÍ

- Fáze motivační: 8 minut
  - Vyučující žákům nastíní průběh hodiny
  - Stručně vysvětlí princip „hry“ kolotoč

- Zdůrazní, že informace, které žáci získají v průběhu skupinové práce, budou obsaženy v testu

FÁZE EXPOZIČNÍ

- Fáze expoziční: 8 minut
  - Učitel na tabuli napíše slovo „rozvaha“, žáci následně pomocí svých nápadů a postřehů vytváří myšlenkovou mapu
  - Díky využití myšlenkové mapy má vyučující možnost zjistit dosavadní vědomosti žáků
  - V průběhu vytváření myšlenkové mapy vyučující zodpovídá případné dotazy

FÁZE APLIKAČNÍ/ FIXAČNÍ

- Fáze aplikační/ fixační: 17 minut
  - Studenti sedí ve dvou kruzích vždy tak, aby dvojice seděly tváří v tvář
  - Rozdělení žáků proběhne dle zasedacího pořádku – skupiny budou utvořeny v rámci dvojic, které spolu sedí v lavici, jelikož se dvojice v rámci kolotoče budou měnit
  - Rozvržení židlí je připraveno před hodinou
  - Žáci procvičují získané vědomosti z oblasti rozvahy pomocí kartiček, které připraví vyučující
  - Na jedné straně je vždy daná položka, kterou student přečte své dvojici, ta musí položku zařadit do správné skupiny. Student držící kartičku poté zkontroluje správnost odpovědi otočením kartičky, kde na druhé straně najde správnou odpověď
  - Poté se žáci vymění
  - Po zodpovězení obou kartiček, žáci nechají kartu na svém místě a posouvají se po směru hodinových ručiček, kde leží nové, pro ně dosud nezodpovězené karty
  - Formou vyučovací metody „kolotoč“ žáci procvičí, jaké položky patří do oblastí, na které se dělí rozvaha

FÁZE HODNOCENÍ

- Fáze hodnocení: 5 minut
  - Studenti zhodnotí, jak se jim při skupinové práci dařilo
  - Vyučující poskytne zpětnou vazbu, zejména se zaměří na průběh skupinové práce

ZAKONČENÍ HODINY

- Zakončení hodiny: 5 minut
  - Úklid učebny
  - Rozloučení se s žáky

VLASTNÍ ZHODNOCENÍ

- Zhodnocení vlastního výkonu
- Zamyslet se, zda byl průběh hodiny vyhovující, či zda by měl vyučující na příští hodinu provést ve své přípravě nějaké změny

ZÁVĚR

Dle odborné literatury je tato metoda skupinového vyučování nejnáročnější. To se v rámci realizace této přípravy potvrdilo. Vytvořit veškeré kartičky, tak aby souvisely s tématem a zároveň, aby bylo pro žáky jasné, jak mají pojem hádajícimu spolužákovi charakterizovat, bylo časově velmi náročné.

Utvoření skupin proběhlo v rámci možností relativně v poklidu, jediným problémem byl lichý počet žáků, se kterým jsem nepočítala. Situaci však zachránil cvičný vyučující, který dvojici doplnil, aby aktivita mohla proběhnout bez organizačních komplikací.

Dalším faktorem byl prostor učebny, který na tuto metodu také nebyl naprosto vyhovujícím. Jelikož zde byly spojené lavice, museli se židle nosit přes celou třídu, a přesto prostor nebyl dostatečně vyhovující a příprava židlí, tak aby utvořily dva kruhy, zabrala velké množství času.

Po dlouhé přípravě došlo k realizaci kolotoče, který studenty bavit, ale bohužel měli tendence si pojmy říkat, aby si ulehčili práci a nemuseli spolu natolik komunikovat. Zbytek času, který měli zadaný na charakteristiku pojmu z kartiček, probírali svá osobní témata. Studenti, kteří však seděli v okolí cvičného vyučujícího či poblíž mě pracovali zodpovědně, a opravdu se snažili pracovat pečlivě a podle předem stanovených pravidel.

Zrovna z této přípravy jsem neměla dobrý pocit. Přestože jsem byla v rámci literatury varována, že to je jedna z nejsložitějších metod, věřila jsem, že nebude problém ji se studenty

zvládnout. Od začátku se však nic nedařilo – počínaje malou učebnou, u které jsem po příchodu přestala věřit, že bychom mohli kolotoč realizovat, jelikož rozdělení lavic a celkový prostor, jak již bylo výše uvedeno, opravdu nebyl vhodný pro práci ve skupinách. Poté byl problémem lichý počet studentů, který se nakonec povedlo vyřešit. Celkově jsem však měla pocit, že hodina žáky nebaví, a každý se těší, až skončí, což mě mrzelo, jelikož příprava zrovna této aktivity patřila k náročnějším. Zvláště pro první ročník bylo náročné nalézt takové pojmy, aby byl jeden student schopný daný pojem charakterizovat a zároveň ho znal i druhý.

Cvičný vyučující hodinu neviděl tak špatně jako já, což alespoň trochu zlepšilo mé pocity ohledně této přípravy. Dle jeho názoru se však tato metoda hodí spíše pro starší studenty a určitě by bylo lepší si předem zjistit, v jaké učebně budeme, a v nevyhovujícím případě se poohlédnout po jiné volné učebně, která by byla vyhovující. Lichý počet žáků okomentoval jako fakt, se kterým vyučující nemůže nikdy počítat. Zákon schválnosti prý funguje i zde a zrovna když si vyučující připraví aktivitu, ke které potřebuje určitý počet studentů, tak je po příchodu do třídy nepříjemně zaskočen.

Tuto přípravu bych po vyzkoušení doporučila spíše až do druhého ročníku, kde už se žáci lépe znají a snadněji se jim komunikuje. Zároveň jejich znalosti z účetnictví jsou již na lepší úrovni, což bude výhodou při vytváření kartiček, na kterých bude moci být popsáno více pojmů.

Důležité je také nezapomenout na konečný úklid učebny, který při této metodě vyžaduje relativně velké množství času, obzvláště pak pokud žáci mají každou hodinu v jiné učebně.

4.6 Příprava číslo 5

Předmět: Účetnictví

Ročník: 3. (SOŠ)

Téma: Kapitálové účty – vlastní a cizí zdroje

Tvořivý úkol pro studenty: skupinová práce – diskuze

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

EDUKAČNÍ CÍLE:

- Žáci jsou schopni rozdělit kapitálové účty – jsou schopni zařadit a rozdělit zadané položky na vlastní a cizí zdroje
- Žáci jsou schopni definovat pojmy vlastní zdroj a cizí zdroj, vědí, jaké položky patří do každé z výše zmíněných skupin
- Žáci si v průběhu hodiny vyzkouší výuku pomocí diskuze, díky které budou rozvíjet klíčové kompetence – komunikaci a práci ve skupině. Pomocí této diskuze si žáci ověří, jaké zdroje jsou pro financování podniku výhodnější
- Žák je schopen vysvětlit souvislost probíraných pojmů a rozvahy, ověří si, proč jsou kapitálové účty součástí rozvahy
- V rámci diskuze žáci procvičují komunikaci, ale také schopnost pohotově zareagovat, domlouvat se v rámci skupiny na jednotných názorech – argumenty do diskuze.

METODY A ORGANIZAČNÍ FORMY VÝUKY V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH VYUČOVACÍ HODINY

- Fáze motivační: úvod, aktivace myšlenkových operací – vyučující náhodně pokládá studentům položky patřící do kapitálových účtů – žáci následně položky zařazují buď do cizích či vlastních zdrojů
- Fáze aplikační/ fixační: práce ve skupině na úkolu – skupinová diskuze
- Fáze hodnocení: zhodnocení celého průběhu vyučovací hodiny – žáci zhodnotí, zda jim diskuze vyhovovala, jak se jim zpracovávaly argumenty pro diskuzi, zda měli dostatečný prostor ve skupině sdělit své názory, popřípadě zda jim diskuze nebyla nepříjemná – pro některé jedince by mohlo být nepříjemné obhajovat názor, se kterým se neztotožňuje

SAMOTNÝ PRŮBĚH REALIZAČNÍ FÁZE HODINY:

Pomůcky:

Student

- Sešit, psací potřeby, učebnice

Vyučující

- Tabule, barevné fixy, poznámky k hodině

PŘÍPRAVA PŘED HODINOU

- Připravené téma k diskuzi
- Zajištění prostorné učebny, kde studenti budou mít možnost sedět tak, aby na sebe při diskuzi viděli

PRŮBĚH HODINY

- Úvod do hodiny: 2 minuty
  - Pozdravení se s žáky
  - Zápis absence do školního systému
  - Seznámení s průběhem a cílem hodiny

FÁZE MOTIVAČNÍ

- Fáze motivační: 8 minut
  - Vyučující nastíní průběh hodiny a vyzve žáky k připravení sešitů a psacích pomůcek
  - Sdělí žákům, proč jsou po ně poznatky z dnešní hodiny důležité, a kde je mohou v budoucím životě využít

FÁZE APLIKAČNÍ/ FIXAČNÍ

- Fáze aplikační/ fixační: 20 minut
  - Studenti utvoří dvě skupiny, to znamená, že se rozdělí na půlku
  - Rozdělení na dvě skupiny proběhne dle zasedacího pořádku, vždy jedna celá řada, prostřední řada se rozdělí na polovinu tak, aby obě dvě skupiny měly zhruba stejný počet členů
  - Vyučující rozdá prázdné papíry
  - Jedna skupina žáků má za cíl obhajovat názor, že pro firmu jsou lepší vlastní zdroje
  - Druhá skupina zastává opačný názor – firma by měla financovat své výdaje cizími zdroji
  - Na prázdný papír skupiny zapíší své argumenty
  - Po 10 minutách učitel skupiny rozpustí a vybere tři hlavní mluvčí z každé skupiny, mluvčí může zvolit vyučující v rámci pozorování při sepisování argumentů

- Vyučující nechává mluvčí skupin diskutovat a sleduje, jak jsou žáci schopni reagovat na argumenty protější skupiny

FÁZE HODNOCENÍ

- Fáze hodnocení: 10 minut
  - Studenti společně shrnou poznatky, které při diskuzi získali – sedí okolo tabule, mluvčí jsou uvnitř „kruhu“, ostatní studenti sedí okolo nich. Mluvčí sdílí své pocity, jak se v roli cítili, a zda jim vadilo zastávat třeba i opačný názor,
  - Do shrnutí vstupuje i vyučující, který vyzdvihává nejlepší argumenty, které v průběhu diskuze zazněly, přidává svůj názor na průběh diskuze – zda byli žáci aktivní a snažili se pohotově reagovat v diskuzi, zda je přihlížející studenti nepřekřikovali a neskákali jim do řeči a tak dále
  - Zopakování nejdůležitějších informací z průběhu hodiny

ZAKONČENÍ HODINY

- Zakončení hodiny: 5 minut
  - Úklid učebny
  - Rozloučení se žáky

VLASTNÍ HODNOCENÍ

- Sebereflexe
- Zhodnocení, zda bylo dobře zvolené téma k diskuzi, zda žáci měli dostatečné množství argumentů

ZÁVĚR

Metoda diskuze, která je využita v přípravě číslo pět, byla zvolena až pro starší žáky. Bylo to z důvodu lepších vztahů, jelikož bylo předpokládáno, že žáci se ve třetím ročníku již znají a nebudou se stydět před sebou argumentovat.

Hned na začátku bylo žákům zřetelně vysvětleno, že musí mít co největší množství argumentů, aby jejich mluvčí byli schopni v diskuzi vydržet a své protějšky atakovat svými názory a myšlenkami na zadané téma.

Tuto metodu jsem se nebála zvolit, jelikož jsem v této třídě již učila, a také zde byla odzkoušena příprava, kde byl v rámci skupinové práce nacvičen pracovní pohovor. Abych se vyhnula případné chlapecké a dívčí skupině, rozhodla jsem se žáky rozdělit na dvě poloviny dle zasedacího pořádku. Vždy po jedné řadě, prostřední řadu jsem rozdělila na půlku tak, aby byly skupiny v rámci možností stejně početné.

Z minulé přípravy jsem se poučila, a tak jsem si před hodinou došla zkontrolovat prostorové možnosti učebny. Představovala jsem si třídu, ve které bude možnost udělat kolečko vepředu u katedry před tabulí, aby všichni studenti slyšeli, zároveň abychom měli možnost psát si zajímavé poznatky na tabuli. Třídu jsem tentokrát shledala jako dostačující, zapotřebí bylo pouze posunout lavice, aby vznikl dostatečný prostor.

Realizace této přípravy probíhala z mého pohledu v pořádku, žáci se rozdělili a společně začali vymýšlet argumenty zadané pro jejich skupinu. Tím, že jsem mezi skupinami pravidelně obcházela, netroufali si řešit jiné téma, než které měli pro skupinovou práci zadané. Problém nastal ve chvíli, kdy měli být v rámci skupiny vybráni tři mluvčí, kteří budou diskutovat s druhou skupinou. Každá skupina měla vyslat tři mluvčí, ovšem když došlo na výběr, nikdo se nehlásil. Dala jsem skupinám pár minut, aby měli možnost se domluvit, ale ani to nepomohlo. Nakonec jsem tedy zasáhla a mluvčí vybrala sama. Dle mého předchozího pozorování jsem vybírala zejména žáky, kteří se moc nezapojovali a spíše vše odkývali, vždy jsem ale vybrala také jednoho „tahouna“, který naopak při práci ve skupině působil aktivně.

Žáci měli připraveno relativně velké množství argumentů, takže jsme zvládli diskutovat zhruba 15 minut, po kterých jsme všichni došli ke stejnému závěru. Žáci, kteří diskuzi pouze pozorovali, měli za úkol poté vyhodnotit nejlepšího mluvčího a zároveň zhodnotit i zbylých pět diskutujících.

Vyučující byl s průběhem hodiny spokojen. Jediná připomínka byla nedostatečný čas na závěrečný úklid učebny. Jelikož se nám závěr diskuze protáhl, nestihli jsme třídu dát do původního stavu. Cvičný vyučující také navrhl, že ve chvíli, kdy žádný student nechtěl dobrovolně přijmout roli mluvčího, zvolil by spíše losování, či náhodný výběr, jelikož by se někteří studenti mohli urazit, že jsem vybrala zrovna je, a do práce by se nemuseli aktivně zapojit. Při losování by byla zajištěna spravedlnost, na kterou studenti velice hledí.

Výhodou této metody je její nenáročnost na prostorové vybavení třídy. Důležité je pouze, aby umožňovala žákům utvořit na pár minut skupiny, ve kterých vymyslí argumenty, které budou jejich zvolení mluvčí prezentovat při závěrečné diskuzi.

Hodina, při které byla tato metoda využita, žáky velmi bavila, jediné negativum, které bylo shledáno, je zpětná vazba, kterou nikdo z nich nedokázal, anebo nechtěl vyjádřit.

Výuka pomocí diskuze byla pro všechny žáky novinkou, která ale, myslím, vytvořila pozitivní dojem pro skupinovou výuku i u žáků třetího ročníku.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývá tématem skupinového vyučování na SOŠ ekonomické v odborných předmětech. Cílem této práce bylo vytvořit přípravy, ve kterých bude využita organizační forma – skupinová práce. Všech pět příprav poté realizovat v průběhu pedagogické praxe.

První část této práce je zaměřena na teorii, konkrétně je zde uvedeno několik základních kapitol, které jsou zpracované na základě odborné literatury. V těchto kapitolách je popsáno teoretické pozadí této práce, mezi které patří zejména charakteristika pojmu organizační formy výuky, historické milníky týkající se skupinové výuky a také metody, které mohou být při skupinovém vyučování využity. Pozornost je zaměřena zejména na poznatky využitelné v praxi, mezi které lze zahrnout například ideální počet žáků ve skupině nebo vhodnost prostředí, kde výuka probíhá a dále role, kterou zde zastává vyučující.

Část teoretická také pojednává o roli ŠVP a RVP ve vzdělávání. Konkrétně jsou zde vypsány a charakterizovány předměty, které jsou v těchto dokumentech stanoveny a musí je absolvovat každý student, který navštěvuje ekonomicky zaměřenou instituci. Vypsány jsou zde také informace o profilu absolventa, mimo jiné i kompetencích, které v průběhu studia získá a díky kterým by měl najít uplatnění na trhu práce. Mezi tyto kompetence patří práce v týmu, komunikační dovednosti, práce s textem a mnohé další kompetence, které jsou díky skupinové práci rozvíjeny.

Jak již bylo výše uvedeno, praktická část je zaměřena na konkrétní přípravy. Dvě přípravy jsou vytvořeny do předmětu účetnictví a tři do předmětu ekonomiky. Vycházejí ze ŠVP střední školy ve Frýdlantu a Zlíně, každá příprava zahrnuje využití skupinové práce vždy s různou metodou. Přípravy byly realizovány na Střední škole hospodářské a lesnické ve Frýdlantu, konkrétně při oboru Obchodní akademie. Jelikož se jednalo o málo početné třídy, skupinová práce probíhala bez větších problémů a žáci byli výukou zaujati. Někteří studenti pracovali ve skupinách poprvé a tato organizační forma pro ně byla novinkou. I to určitě vedlo k celkovému zaujetí studentů, kdy jsem se v závěrečné reflexi dozvěděla, že výuka tohoto typu je pro ně spíše jako hra a hodina jim díky využití této formy velice rychle utekla. Zároveň jim vyhovoval fakt, že na práci nebyli sami a při řešení spolupracovali s ostatními spolužáky, kteří s řešením úlohy pomohli. V rámci příprav si studenti vyzkoušeli několik

metod, některé z nich byly náročnější na prostorové využití. Z tohoto důvodu bylo důležité si dopředu naplánovat, kde bude výuka probíhat, a to zejména při skupinové metodě „kolotoč“, při které je důležitý prostor a zároveň mobilita nábytku.

Z mého pohledu mi realizace skupinové výuky vyhovovala daleko více než klasická frontální výuka. Jako začínající vyučující mi tato forma výuky pomohla odstranit počáteční nervozitu, kdy cítíte pohled třiceti očí, které v některých případech pouze čekají, co řeknete špatně. Díky skupinové výuce jsem však nemusela tolik namáhat hlasový fond, což pro mě ze začátku bylo také nezvykle náročné – mluvit 45 minut v kuse, a zároveň jsem měla pocit, že mi umožňuje zapojit do výuky všechny žáky najednou. Skvělé bylo také vidět, že žáky výuka baví, není to pro ně pouze další stereotypní hodina, při které si otevrou sešit a píšou si zápisky, které vyučující diktuje.

Mezi výhody skupinové práce lze zařadit zejména motivaci k učení, která se u většiny dětí zvyšuje při využití této organizační formy vyučování, dále pak rozvoj sociálních dovedností, jako je komunikace. V rámci využití skupinové práce studenti zlepšují slovní zásobu, zvyšují si sebedůvěru a jsou vedeni k sebehodnocení. Žáci také při vzájemné spolupráci utužují vztahy mezi sebou i vyučujícím.

Naopak rizika skupinové výuky lze spatřovat zejména v případě, kdy se do aktivity nezapojí všichni studenti. Důležité je také správné rozvržení času – dostatek času jak na samotnou aktivitu, tak i na závěrečné hodnocení od studentů. Rizikem může být při využití této organizační formy i nedostatečný prostor v učebně. Rizikům lze předcházet zejména kvalitní přípravou, kterou si vyučující připraví, dále také kontrolními obchůzkami mezi studenty v průběhu zpracovávání zadané aktivity, kdy žáci vědí, že se mají na koho obrátit, a zároveň má učitel přehled o dění ve skupinách. V přípravě učitele by měla být také zahrnuta informace o učebně, ve které se bude výuka konat, aby nedošlo k situaci, kdy se skupinová aktivita z prostorových důvodů nedá praktikovat.

Nejvíce potěšující však byla pochvala od cvičného učitele a vědomí, že jsem přípravy nedělala zbytečně, ale možná v budoucnu najdou své využití a umožní tak dalším studentům seznámení se s touto organizační formou výuky, kterou někteří z nich doposud ještě neznají.

Výstupem této práce jsou zejména přípravy, které by mohly posloužit učitelům, kteří projeví zájem o zapojení skupinové výuky do svého předmětu. Krátké zhodnocení průběhu příprav

v reálné hodině by mohlo posloužit jako rady pro učitele v začátcích. Zejména se z nich dozví, co je pro danou hodinu důležité připravit, jaké pomůcky jsou zapotřebí, zda si musí připravit žáci nějaké pomůcky a zejména na co je důležité dát si pozor, aby takto konstruovaná výuka fungovala a žáci si z ní odnesli co nejvíce nových informací a zkušeností.

Seznam použité literatury

- JŮVA, Vladimír. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-151-5.
- KALHOUS, Zdeněk a Otto OBST. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0983-6.
- KASÍKOVÁ, Hana. *Kooperativní učení a vyučování: teoretické a praktické problémy*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 978-80-246-0192-2.
- KASÍKOVÁ, Hana. *Učíme (se) spolupráci spoluprací*. Kladno: AISIS, 2005. ISBN 80-239-4668-4.
- KOLÁŘ, Zdeněk a Alena VALIŠOVÁ. *Analýza vyučování*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2857-5.
- KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-434-2.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- MECHLOVÁ, E., HORÁK, F. *Skupinové vyučování na základní a střední škole*. Praha: SPN, 1986. ISBN 14-478-86.
- MEREDITH, K. S., STELEOVÁ, J. L., TEMPLE, CH. *Kooperativní učení*. Praha: Kritické myšlení, 1998.
- PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-070-7.
- SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces : učivo a jeho výběr : metody : organizační formy vyučování*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

SOLFRONK, Jan. *Organizační formy vyučování*. Praha: SPN, 1991. ISBN 80-7066-334-0.

SPILKOVÁ, Vladimíra. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-942-9.

ŠVAJCER, Viliam. *Skupinové vyučovanie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1966.

VÁCLAVÍK, V. *Organizační formy výuky; Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.

VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 1 vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

Elektronické dokumenty

MAZÁČOVÁ, Nataša. Projektové vyučování. *RVP: Metodický portál* [online]. 2007, 19.4.2007 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1288/moznosti-a-meze-projektove-vyuky-v-soucasne-skole.html/>

MEADOVÁ, Margaret. 50 citátů o sdílení, spolupráci a společenské změně. *Hearthnet*[online]. 2014, 30.4.2014 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://blog.hearth.net/50-citatu-o-sdileni-spolupraci-a-spolecenske-zmene/>

MŠMT. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání: Obchodní akademie. *MŠMT*[online]. Praha, 2007, 28.6.2007 [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%206341M02%20Obchodni%20akademie.pdf>

ZORMANOVÁ, Lucie. Výukové metody komplexní. *RVP: Metodický portál* [online]. 2012, 2.2.2012 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/15019/VYUKOVE-METODY-KOMPLEXNI---1-CAST.html/>

Školní vzdělávací program obchodní akademie [online]. 2009. Zlín, 2009 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: http://www.oazlin.cz/wcd/docs/svp/svp_oa.pdf

Organizační formy výuky. *Pf.ujep* [online]. [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: https://www.pf.ujep.cz/obecna-didaktika/pdf/Organizacni_formy_vyuky.pdf